Î N Ș I R ' T E   M Ă R G Ă R I T E

Literatură - Folclor - Artă - Știință - Critică

Boletim trimestral do Grupo Cultural "ANDREI MUREȘANU"- Rio.

Anul I   No. 2 - 3   Rio de Janeiro   Aprilie - Septembrie 1951

C U P R I N S U L :

Orice corespondenta privitoare la redactia si administratia revistei se va trimite la adresa: Revista "ÎNȘIR'TE MĂRGĂRITE", Av. Quintino Bocayuva 233, casa 2, Niteroí-Saco São Francisco/E. do Rio, BRASIL.

Manuscrisele nepublicate nu se mai inapoiaza.

—

Rugam a se trimite din timp cartile pentru recenzie, revistele schimb, articole spre publicare, etc. ca sa raspundem corect obligatiunilor de redactie.

Nu se primesc abonamente. Cine intelege rostul acestei reviste sa fie alaturi de noi si sa-i asigure existenta.

Fiecare autor este raspunzator de articolul sau.

Redactor: I. G. Dimitriu

PARENTALIA

(fragment)

de
VASILE PÂRVAN

Viața popoarelor e ca viața mării: pe adâncurile, perpetuu liniștite, se iscă și se potolesc - sus - furtunile.

Se cutremură țările de marile ciocniri ale neamurilor, în răsboae. Ard orașele, se dărâmă templele, valuri de sânge curg din rănile miriadelor aduse la apriga furtună a uciderii de vânturile gândurilor celor de sus, cari conduc națiile. Pe viscol și senin, în zi și în noapte, neîntrerupt mugește uraganul morții ... Ci, când iarba mijește printre bulgării de zăpadă, neschimbat ca Luceafărul, care se arată la Apusul și la Răsăritul fiecărei zile, muncitorul pământului iese, potolit și sigur de ritmul mișcărilor lui, spre a brăzdà pământul și a crea din nou viața.

Pe adâncurile liniștite ale vieții nemuritoare a popoarelor, se sbate, sus, furtuna vieții trecătoare, a patimelor gândului schimbător, purtat de puternici ci încearcă - așà de zădarnic - să mâne după voia lor cursul vieții adâncurilor.

Și totuș, și în adâncuri sunt mari isbucniri ale focului subpământean, care turbură și ridică, până în lumina apei mereu agitate, perpetuu liniștitele unde ale abisurilor.

Cât inimă omenească se va mai puteà aprinde pentru ceva în lumea aceasta, biruind gândul rece si cântăritor, iubirea celor mulți, pentru cele vecinice ale lor, va izbucni ca focul cel nestins, turburând abisurile.

Și oamenii se vor ucide între ei.

Căci numai atunci s'ar lăsà muritorii judecați în iubirea lor de alți muritori și și-ar lăsà luate în pace: femeia, țara, credința, când iubirea lor ar fi biruită de frica de moarte.

Și Dacii nu cunosteau frica de moarte. Ei iubeau moartea, o doreau, alergau după dânsa, și pe porțile ei întunecate, ei socoteau că intră, nu în eterna neființă, ci în eterna viață cu zeii. Dar mai mult decât moartea, ei toți, cei mulți, cei umili, cei din adâncuri, iubiau țara Dacă. Și atunci când nici prin moartea lor ei nu-i mai puteau răscumpărà libertatea, când nici prin întoarcerea mereu năvalnică din trista pribegie pentru libertate, ei nu o mai puteau mântui din robie, atunci plecau și ei genunchiul înaintea Domnului străin, spre a-i fi robi împreună cu pământul robit, spre a mângâià cu trista lor iubire jalea amară a patriei în lanțuite.

Apărarea pământului dacic de regele Decebal și poporul său a fost un imn de iubire cum rar au mai înălțat popoarele moșiei lor amenintate.

Cucerirea pământului dacic de Impăratul roman și frângerea natiunii dace a fost suprema afirmare a geniului Romei în potrivirea, la firea și făptura lui, a celor trei continente ce se ating împreună la marea-cea-de-mijloc. După această ultimă, și cea mai strălucită biruință, Roma n'a mai putut merge înainte, puterea ei n'a mai rodit. In lupte titanice ea a cercat să păstreze neatins ce crease, și, veacuri la rând, ea a luptat, până ce, obosită, sfârșită, dar cu copiii ei toti maturi, în stare acum să se apere și să traească singuri, ea a trecut din viața aceasta, cum trece tot ce e omenesc, fie chiar și după milenii.

Pe anticele ogoare ale popoarelor aborigene ce se întind până la Rin ori în Alpii Răsăritului, și în marea cetate carpatică, țărina însăș, de multul sânge roman, vărsat ca jertfă, devenise romană. Aborigenii se făcuseră fii ai Romei. Popoare după popoare s'au revărsat de atunci peste pământurile Romei și toate s'au topit în marea flacără a vieții romane.

Răsboiul nu se face numai de cei tari, ci și de cei slabi. Și mai totdeauna cei slabi, iar nu cei tari, îl și încep. Căci cei tari n'au nevoie de răsboiu, pentru a întinde puterea lor. Ei trăesc numai, trăesc puternic, și puterea vieții lor răstoarnă popoarele și împărățiile, cum colțul seminței răstoarnă primăvara bulgării de deasupra'lui și crește tot mai înalt, spre soare.

Deaceea e și așà de deosebit răsboiul, așà cum îl fac cei slabi, de răsboiul făcut de cei tari.

Cei slabi simt că chiar biruind, nu vor puteà păstrà ce au cucerit, și deaceea distrug, pradă, ucid, necinstesc pământul și poporul cucerit. Răsboiul celor slabi e ca mânia de femeie: furios, plin de vorbe zadarnice și stins de sine însuș prin lipsa puterii pe mai departe. Răsboiul celor slabi e răsboiu de năvălire și de surprindere, e răsboiu de noroc. Și ca norocul de nestatornic și înșelător e și mersul lui. Răsboiul celor slabi e, când devine tragic, prin ridicarea celor tari împotriva lor, cu gând de desființare, răsboiul desperării, e răsboiul eroismului solitar și zadarnic, e răsboiul marilor catastrofe ale națiunilor și conducătorilor. Răsboiul celor slabi e pilda crudă dată de zei muritorilor asupra nimicniciei tuturor celor omenești. El este oracolul Destinului pentru împlinirea celor dintru început hotărîte, ca acei slabi să cadă, căutându-și prin neînțelepciune singuri ruina, pentru ca astfel din viața lor să se împuternicească cei tari, cum din carnea caprioarei plăpânde se împuternicește lupul pădurii.

Cei tari simt că, chiar biruiți, nici o putere dușmană nu se va puteà sălășlui prea mult pe pământul cucerit dela dânșii și ca întru sfârșitul sfârșitului tot o vor alungà. Iar când cei tari merg înainte, când puterea lor se întinde biruitoare peste pământurile și sufletele altora, atunci cei tari clădesc în piatră fiecare pas mai departe în țara unde au intrat. Ei nu distrug, ci construesc din nou, pe alte temelii. Ei nu năvălesc furioși, ci împing liniștiți și siguri de sine, definitiv, ireparabil, pe adversar tot mai departe. Ei nu pradă, ci pun în circulație nouile bogății, cucerite. Răsboiul celor tari e vestit dinainte. El nu e răsboiu de noroc, ci de cumpănită apărare, prin slăbirea sau nimicirea celui ce amenință. Și dacă adversarul e cu multă viață în el, cei tari fac răsboiul de durată, până la sfărmarea finală, oricât de târziu ar veni ea, a celui ce a turburat lumea și viața.

Priviți pe alba columnă din Roma povestea cea tristă a căderii Daciei. Sunt chipuri cioplite, în marmoră rece, a marelui foc, care a topit două popoare într'unul.

Numai prin luptă, prin luptă dreaptă, deschisă, fără meșteșuguri și cu toate puterile, dela om la om, dela erou la erou, Dacii nu pot fi biruiți. In multele icoane ale marilor bătălii e una, a celei dintâi, când cei doi adversari și-au măsurat întâia oară puterile și popoarele, conducând singuri bătălia. Sprijinit pe ultima sa cetate de ziduri, ridicată la capătul drumului clădit de legionari pe pământul dacic, Imparatul trimete în crâncena cumpănire rând pe rând tot ce are mai aprig între barbarii aduși la credința romană, tot ce are mai nezguduit în țarcată liniște între Romanii săi legionari. Sprijinit pe cetatea sa de munți și de codri, Regele trimete în focul bătăliei cetele sale - în rânduri strânse - cu principii lor în frunte, bărbații în putere, ca și flăcăii încă tineri: cu fața de copile. Și însuș Iupiter Tonans dă ajutor Romei, bătând cu furtună de ape în față pe Daci. Cad Dacii ca spicele sub mâna secerătorului. Și Zeul însuș îi acopere cu trăsnetele sale. Și totuș, nu-i biruință. Imparatul privește trist, după bătălie, departe în munții dușmani la marea cetate ce n'o poate încă cuprinde.

Dar anului u n u îi urmează anul d o i, și, de va fi nevoie, anul o s u t ă, al luptei.

In năvăliri nouă atacă Dacii chiar malul roman al Danuviului. Pe văile înguste, în pădurile munților, ei închid cu ziduri dela un mal la altul calea invadatorilor ce-și clădesc drumul prin trecători. Și nu e un pas mai departe, făcut în țară Dacă, fără sânge roman vărsat ca jertfă. Sfărâmarea Dacilor în luptă deschisă, înaintea pătrunderii Romanilor în munți, e însemnată cu grele pierderi romane chiar de săpătorii în marmoră, cari - afară de aici - nu dau niciodată chipul celor căzuți ai Romei.

An după an, până la al șaselea, ține lupta.

Tot mai departe pătrund, zidind, legionarii. Castru de castru, șosea de șosea, se implântă tot mai adânc în codrii tăiați fără milă, în tot mai largi luminișuri, pentru liniștea de atacuri furișe ale celor înfrânți. Cetățile dace sunt asaltate, satele lor sunt arse. Tot mai departe pribegesc învinșii, cu bătrâni, cu femei, cu turme.

Ci măreț banchet funerar au serbat cei puternici ai Daciei, când furtuna deslănțuită de ei a dus, în al șaselea an al luptei, la robia patriei lor. Subt zidurile cetății mugeà bătălia. Pe înaltele coperișuri alergau flăcările. Pe cărări întunecate se afundà, pentru luptă nouă, tot mai departe în codrii țării sale, Regele. Ci ei serbau, liberi, în țară încă liberă, unirea lor liberă, cu moartea. In triumfuri romane, grumazul lor nu puteau să și-l plece. In milă romană, ei domnii, ei dăruitorii de milă, nu sufereau să se întinze. La lupta mai departe sufletul lor amar nu-i mai îndemnà, ca pe Rege. La Zalmoxis ocrotitorul, ridicați pe palme de blândă zână a morții, acolo era drumul, acolo era mântuirea, mărețelor căpetenii dace.

Acolo, ca cel de pe urmă, aveà a veni, în ceasul supremei ruini, Regele. Cel dintâiu la sângerarea pentru patrie, cel de pe urmă la mântuirea întru eterna libertate. Cântă, Melpomene, moartea regelui Decebal.

"Pe norii zenitului țin sfat zeii. E psichostasia. In talgerele de aur se cumpănesc două suflete. Al împăratului Romei e unul, al regelui Daciei e altul. Apasă pe talgerul Romei privirea de soare a părintelui Iupiter Capitolinul. Apasă pe talgerul Daciei privirea de foc a stăpânitorului trăsnetelor Zalmoxis Dacicul. Și nu e mijloc să se plece mai tare un talger, ca să condamne la cădere, rușine, moarte, talgerul cel mai ușor. Și fața zeilor se întunecă și iubirea pentru ai lor îi turbură și războiului muritorilor, cumplit, pare a se adăogà, în tării, războiul zeilor.

"Ci Artemis-Bendis-Diana îndreaptă ochii zeilor către pământul de lupte și sânge. Făptură minunată de cetate lucește în raza de soare. De munți păduroși i-s zidurile, de fluvii largi i-s șanțurile.- Aceasta-i cetatea credincioșilor mei. De vi-s dragă, vă cer ascultare. - Din timpul când Gaia a creat Cerul, Munții și Marea, Moirele aspre au pus legătură crudă: că tot ce e viață să fie mereu cucerit prin moarte. Cetate de zei, ori cetate de oameni, zid al Titanilor, ori zid de mâini muritoare, nu va trăi fără jertfa celei mai scumpe vieți zidite în piatră de meșteri. Ci cel mai scump suflet al cetății mele de munți și de ape e sufletul Regelui dacic, cumpănit în balanța de aur. Pe veci să trăiască cetatea, cu sufletul lui prins în ziduri.

"Prin codri uitați de lumină grăbește spre Nord biruitul. Incă odată, mai vrea să-și adune vitejii, să lupte cu Cesarul Romei. E singur. Sufletul lui arde de iubirea pământului tată. De-ar fi zeu, ar da suflet copacilor uriași ce-l cuprind sub bolta lor largă și plină de murmur.

. . . .

"Pe norii zenitului zeii au hotărît. Cu rază de soare Iupiter luminează calea Romanilor cari grăbesc după Rege ... In balanța de aur talgerul lui se ridică ...

"Cu arma muiată la zile de glorie în sânge dușman Regele, liber, pe pământ încă liber, săvârșește jertfa.

"In zidul cetății de munți și de râuri, sufletul lui părintesc ocrotește, etern, dăinuirea Daciei".

Furtuna dela fața mării s'a potolit: marea răscolire a isbucnirilor din adâncuri s'a liniștit: e pace și cântec al vieții peste tot locul. S'au împlinit cele hotărîte de zei. Prin satele Daciei se văd pretutindeni fețe străine: din împărăția cea fără margini curg mereu oameni noui, cari se așează pe plaiurile patriei. Drumurile și-au schimbat cursul: nu mai merg, ca pe vremea Regelui, mai mult pe culmi, ci, pe văile râurilor, soldații cei noui zidesc drumurile nouă ca pentru vecinicie; burgurile principilor s'au pustiit; Domnii lor odihnesc sub brazdă. Cetățile nu se mai ridică pe vârfuri de dealuri, ci se clădesc pe malurile de ape, la margini de drumuri. In munții cu aur, în dealurile cu sare, sapă acum cei veniți de departe și scot cu hărnicie averea pământului. Și cetăți și orașe de piatră și case și temple și băi și vile de marmoră se ridică - în înfa-

tigări italice - dintr'o zi pe alta. Și negustori nenumărați cutreieră ținuturile și soldați de ai Romei se așează la sate după isprăvirea slujbei lor grele; și tot mai departe pătrunde vorba romană, viața romană. Dar cei nou veniți nu se mai gândesc la vechile lor patrii. In țara eroului Rege ei nu se mai simt Romani, ci Daci. Și Dacii cei vechi, ce au mai rămas în țară, nu se mai simt așa de înstreinați ca să fie la fel cu cei ce au devenit tot Daci, cu toată vorba și gândul și viața lor romană. Iar cântecul muncii, pe anticele ogoare, începe să răsune în sunete romane.

Ci din Miazănoapte bat mânioși la porțile patriei robite Dacii-cei-liberi. Când principii au băut cupa morții, când Regele a sfâșiat cu spada proprie vălul veciniciei, poporul a dat foc satelor și cu femei, cu copii, cu vite, a pornit către munții, ce tot mai departe dau ocrotire, în Nordul păduros și sălbatec, pribegilor dornici de libertate. Dar în aspra țară carpică, costobocă, sarmatică, străinii din Sud nu-și pot găsi pace. Mor părinții de dorul patriei robite, iar fiii le moștenesc acelaș foc sfânt de iubire a străvechei țarine dace. Și fiecare generație, sfărâmând zăgazul graniței romane, năvălește în Dacia-mamă, dă tributul de sânge Romei, care neîndurat sdrobește ceata năvalnică: și miriade de Daci liberi sunt transplantați de Cesari, înapoi în patrie, ci - într'o lume romană.

Și deceniu după deceniu Dacia își recapătă copiii pribegi, cari întăresc cu sufletul lor aprig viața roditoare a Patriei. Și când, după trei jumătăți de veac, cei dela Roma pierd nădejdea de a mai ține închise hotarele mereu rupte de barbarii germano-sarmatici, când slaba lor minte crede că îndărătul apelor late ale bătrânei Dunări s'ar putea mai ușor feri de diluviul barbar, Dacii cei liberi sunt cei mai năvalnici, sunt cei mai aprinși, în lupta de reluare a Patriei.

Pe columna de marmoră palidă din forul biruitorului lui Decebal cea de pe urmă icoană a marilor lupte arată plecarea în exil a neîmpăcaților iubitori de libertate dacică. Și Roma și Cesarul credeau că au biruit. Dar continua contestare a biruinței au făcut mereu-nouile, false, triumfuri, de D a c i c u s M a x i m u s, ale împăraților veacului următor: Maximinus și Maximus și Decius și Gallienus și Aurelianus însuș.

S'au întors vremile: legionarii se retrag în Imperiu; Dacii se reașează în patrie.

Ci nouii veniți sunt acum - după trei jumătăți de veac - mai puțini ca țăranii pământului dacic - de rassă și romană și dacă, dar de singură limbă romană - uniți pentru vecie în aceeași iubire către pământul patriei lor comune.

Se pustiesc orașele de piatră și palatele și teatrele și băile, de granit și marmoră; se acoper de pălămidă drumurile zidite de legionarii Romei. Se duc cei bogați, cei dornici de liniște, cei ce niciodată n'au iubit pământul Daciei. Dar din nou se îndesesc satele după străvechea obicinuire dacică. Din nou se clădesc casele numai după antica tradiție thracă. Și portul lucrătorilor țarinei roditoare a rămas acelaș ca înainte de venirea oaspeților italici. Și așezămintele vieții lor simple, sătene, înaintea cărora și Romanul trebuise să-și îndoaie legile lui rigide, organizând rural Dacia, se reîntăresc, ca în străvechile timpuri libere.

De marea lumină a Romei rămâne însă pe veci luminată Dacia. Melodioasa alintare a dulcelor vorbe italice robește pe toți strănepoții eroului Rege. Și numelui Daciei furat de Roma, copiii Daciei îi pun în loc însuș numele Romei. La Miazăzi de brâul de argint, pentru care au luptat până la moarte Dacii și legionarii, Cesarii întemeiază o nouă Dacie. Ci în Dacia cea adevărată, în mijlocul barbarilor cu cari nu mai seamănă nici în graiu, nici în suflet, țăranii ogoarelor, păstorii turmelor, se simt romani, se numesc romani și întemeiază o nouă Românie.

Cetatea eternă a eroului Rege e de acum o cetate romană.

Apărătorii ei vor străjui statornic în numele Romei. Din marea ură s'a născut marea iubire. Diluviul barbar curgând de ambele părți ale burgului dacic spre lumea mărilor calde, acoperind adesea cu valurile lui turburi și însăș cetatea înaltă, nu va putea clăti nici o piatră din așezarea cea trainică a Romanilor dacici și a Dacilor liberi.

Astfel lupta cea mare a geniului Daciei cu geniul Romei, a rămas ca un simbol sacru pentru toate luptele popoarelor viitoare. Din marea lor ură s'a născut marea iubire.

Cântă, Euterpe, cântecul Daciei.

"Dacia, fecioara, turbură liniștea ta, divine Romule. Frumoasă și crudă, ea pustia, ca arșița verii, cu năvale de foc și jale, țara ta. Așa era menirea fecioarei sălbatece: să facă gol, să aprinză flăcări, să semene spaimă în jurul ei. Lumina ta, puterea ta, frumusețea ta, o trăgeau spre tine, Romule; dar sălbateca ei libertate de Diana, o mâna înapoi în pădurile ei nepătrunse, când tu, din liniștea ta turburată, întindeai brațul spre dânsa. Ci sufletul tău se aprinse odată și el, de ispitirile crudei fecioare. Și ai vrut s'o cuprinzi. Cu țăria Atalantei zâna neapropiată te-a aruncat la pământ însângerat de răni. Tu n'o iubeai tare și n'ai putut-o frânge.

"Și atunci Aphrodite, cu zâmbet de glumă ucigașă, a poruncit lui Eros să te săgete. Ardea sufletul tău ca soarele în amează. Ai prins-o, ai luptat, te-ai rănit și ai rănit-o, v'ați privit lung, dușmani de moarte, ai sărutat-o și - n'ai cuprins-o. De focul rușinei că ai biruit-o, de ura puterii că ai frânt-o, de flacăra mâniei că ai sărutat-o, s'a pregătit să te ucidă. Și Aphrodite zâmbea divin: cum ar putea doi zei să se ucidă, decât iubind. Și tu, nebiruitule, ai biruit-o. Imbrățișarea ta era dogoritoare de toată văpaia verilor tale aprinse, sărutarea ta era dulce de toată melodia cântecelor tale italice, cuvântul tău era blând de întreaga mângâiere a iernilor tale calde, ochii tăi erau luminoși de tot seninul mărilor tale clare. Și fecioara care te urâse cum nu te mai urâse încă nici om nici zeu, te-a iubit cum nu te mai iubise nici-o femeie. Ea se făcu tu-îngu-ți și copiilor ei, ea singură dintre femeile iubite de tine, le dădu numele tău. Și ei luptară și muriră, din veac în veac păstrându-ți: numele tău, chipul tău, gândul tău, glasul tău, lumina ta, gloria ta.

"Dacie, Romule,
"Mărire vouă".

OMUL FĂRĂ ȚARĂ

de
ION SÂN-GIORGIU

Sînt omul fără țară,
Gonit de duhuri din hotară în hotară,
Sînt omul care a murit
În țara lui ca un nemernic
Subt greu blestem de veac;
Și-a renăscut sălbatec și puternic
Cu sufletul în infinit
Și gîndul înflorind ca un copac
În bălării de cucută și spini,
Printre străini ...

Sînt omul fără nume,
Ce rătăcește ca un Ahasver în lume,
Uitat de toți, neînțeles și neștiut,
La toate surd, la toate orb, la toate mut;
Și-atât de singur sînt,
De parcă n'ar fi nimeni pe pămînt,
Și tot ce rîde'n jurul meu și tot ce cîntă
Pe alții îi mîngîie și-i încîntă;
Iar mie
Mi-e dată doar aceiași lungă pribegie,
Și-aceiași pîine'n lacrime dospită
Mi-e dăruită de ursită,

S'adun elanuri și puteri
Din grele
Infrîngeri și îngenunchieri
Si să pornesc la drum fără hodină
Spre alte zări, spre alte lumi, spre alte stele,
Flămînd de tihnă ...

Sînt omul fără de cămin,
Ce bate în zadar din poartă'n poartă,
Si n'aflu căpătîiu, nici pat, nici scrin,
Să odihnească trupul meu bătut de soartă -
Nu luminează nici un zîmbet pentru mine
În nici un prag
Si cînd pornesc la drum nu mă reține
Vreun suflet drag.
Si'n urma mea nu-i nici o inimă ce plînge,
Nici o ființă nu se frînge,
Căci omul fără nume, fără țară
Nu știe să trăiască, nici să moară ...

Si totuși țara mea nu mi-a rămas departe,
Pierdută în povești și în nirvane,
Nu ne desparte
Zid de moarte,
Doar munții grei și nesfîrșite bărăgane
Sînt tot'atîtea vame
Spre dulcile profiluri diafane
A celor care'nalță lăcrimînd epitalame
Si rugi de reîntoarcere tîrzie
Pentru cel dus pe drumuri de urgie ...

O, țara mea,
E toată vie'n mine ca o rană
Si-mi luminează ca o stea
Polară
Si-mi înflorește ca o primăvară
Si cîntă ca un cor
De mierle și privighitori
La cîntători ...
Si astfel o duc în aspra mea prigoană
Ca pe o rugăciune,
Ce'n nopți de desnădejde'mi spune
Povestea'ei de jertfe și înfrîngeri
Si înălțarea ei din iaduri de cărbune
Spre raiuri de lumină și de îngeri ...

Sînt omul fără țară, fără nume, fără casă ...
Si totuși țara mea pășește maestuoasă
Alăturea de mine
Prin reci coclauri și printre jivine ...
O simt cum mă îndrumă și mă mînă
Ca pe un orb de mînă,
Si ca un înger păzitor
Îmi însoțește neîmplinitul dor
Din zare'n'zare și din țară'n țară ...
Si de mi-e viața fără cer de vară
Și dacă moartea încă nu mă vrea,
Simțesc cum țara mea
Din'ploi și'din brume,
De pretutindenea îmi rîde'n lume
Si crește în singurătatea mea
Floare'eternă și nestinsă stea ...

Si-atunci eu nu mai sînt
Om fără țară, singur pe pămînt,
Nu mai sînt omul fără Dumnezeu,
Urcînd calvarul umilit și greu,
Căci țara mea
E-acolo unde mă avânt
Spre-o nouă viață sau spre un mormînt,
E-acolo unde nenorocul
Îmi duce pașii prin tot locul,
E'n somnul sfîșiat de duhuri rele,
Si'n rugăciunile strigate către stele,
Si'n suferința-mi și în moartea-mi grea
E pretutindeni țara mea,
O nesfîrșit de dulce binecuvîntare,
Har coborît din slavă ca un soare,
E țara mea
De'care nu m'a smuls nici o prigoană
Si'n care mă îngrop, ca o icoană,
Și dorm în ea, și cresc, și reînviu din nou:
Om fără țară, cerșetor erou ...

C A D R A N
de
AL. BUSUIOCEANU

Poate nu va fi azi
poate mâine poate la anul
Soarele nu'ncetează a-și învârti în stihii
cadranul

Va veni iar o primăvară de faguri
cu albinele de gânduri
zumzăind în așteptări de flori
și'n muguri

Va veni iar o vară despletită
cu lenesul trup de aur scăldându-se'n ape
cu soarele și somnul pe pleoape

Va veni toamna cu însângerate oftări
în viile cu ciorchinii la sân
desbrăcate de culegători

Si va veni iar o iarnă
de cenușe și fum
cu arhangheli morți în ceruri negre
scuturându-și cagulele aripi de scrum

Poate nu va fi azi
poate mâine poate la anul
Soarele nu'ncetează a-și învârti în stihii
cadranul

Madrid Mai 1947

C L E P S I D R A

de
AL. BUSUIOCEANU

... wie das Gestirn,
ohne Hast
aber ohne Rast ...
GOETHE

In clepsidra fragilă a trupului tău
magică alveolă de eternitate
infim masurata
număr orele clipele mele
strecurate fără graba
iar fără zăbavă
în fugarul nisip auriu

Orele mele
zadarnic încerc să le'ntorc
întorcând fragilul cristal străveziu
Fuga lor numeros repetată
fără grabă
iar fără zăbavă
în inertul nisip se consumă
si cenusa lor
nevăzut'în trupul meu viu
ca 'ntr'o urnă s'adună

In fragilul cristal al trupului tău
ca 'ntr'o orbită pură de astre
măsor orele mele fugind
fără grabă
iar fără zăbavă
si'n tabletele gândului singur
fuga lor numeroasă o'nsemn
între magice drumuri albastre

Madrid Mai 1947

ACUM SE MOARE

de
INA CRISTU

Ea singura era treaza. Ea singura si noaptea acesta care gonea ca o alarma dealungul geamului dela vagon.

Cat fusese inca ziua, incercase sa alunge gandul privind concentrat campiile Austriei, care insa se incapatinasera un timp sa semene pana la desperare cu toate campiile vazute dintr'un tren, intr'o dupamiaza de toamna. Toate campiile vietii ei de pana acum. Apoi supunandu-se unui vechiu obiceiu de-a scormoni durerea, de-a o suge, de-a o murdari, se surprinse murmurand "Sunt in Austria". La inceput cuvintele acestea aduceau cu ele un zid. In fata ei un zid, inalt, cenusiu, un zid stilizat si abstract care insa epuiza total notiunea de zid. In momentul cand imaginea lui se fixa in fata ochilor ei, intelegea brusc tot ce insemna zid, tot ce nu intelesese pana atuncea. Mai intai, cat de departe ar fi fost de ea, simtea cum se loveste de el. "Austria" ... si se arunca in zid iar dupa aceia era pentru catva timp lung indurerata. Dar nu-si inchipuia numai ca este indurerata. O durea tot trupul si haina interioara a trupului cu rarunchi, maruntaie, muschi. Ar fi vrut sa-si cunoasca in detaliu anatomia pentru a putea urmari prelungirea socului in fiecare dositura a fiintei ei ascunse. Dupa ce durerea se prelingea molcom in vine, deschidea ochii ca ametita si incerca sa inteleaga. Dar dela intelegere incolo se pornea o suferinta si mai intensa. Zidul se punea intre ea si trecut si revenirile numai erau nicicand posibile. "Austria" insemna fara indoiala multe alte lucruri inca - altfel n'ar fi putut intelege rascularea maruntaelor din ea - dar nu vroia sa caute, stia ca poate intr'alta zi, in alt loc, lucrurile acestea toate vor lua frumos forma lor in lumina. Pentru moment privea staruitor campia impersonala din fata ei. Era multa tacere peste campia aceia, o tacere grava care marturisea. Se petrecuse desigur in alt timp aici lucrurile mari in care moartea se apropiase de oameni sa le tina tovarasie. Moartea pe care campia o purta in ea, moartea pe care oameni depe campie o purtau fiecare in trupul lor, se ridicase la suprafata si in momentul acela precis din trecut, daduse o alta culoare, alte umbre si alte fructe vietii lor. "O campie vizitata intr'alta toamna de moartea ei". Pamantul era inca rascolit de amintirea acelei zile din trecut si din loc in loc un maruntai de masina - avion sau tun antiaerian - se rasucea inca in pamant, desgolit pana la schelet si intortochiat patetic in jurul lui insusi. Campia era singura si fiecare lucru care se nutrea din ea, imprumutase aerul ei de singuratate definitiva si totala, pomi, case, schelete de avioane ... Caci scheletele dezolate luasera desigur fiinta din pamantul detasat de el insusi pentruca odata isi zarise de-aproape propria lui moarte inaintand spre el.

Apoi se intunecase incetul cu incetul si in geam nu-si mai vazuse decat fata incerta care incepuse sa semene straniu cu scheletul unui tank depe campie.

Inchise ochii. Dupa cateva clipe insa incepu sa asiste speriata inlauntrul intunericului din ea la dansul frenetic al pomilor, campiei si masinariilor desgolite.

Deschise repede ochii. In compartiment era lumina si englezeul din fata ei se trezise si isi privea ceasul dela mana ...

- Ne apropriem de Viena - o instiinta surazand. Apoi ii intinse pachetul de tigari.

Lua masinal o tigare si se apleca peste flacara brichetei.

- Da, ne apropriem de Viena - spuse tragand un fum.

Spunea cuvintele in limba aceia straina, ascultandu-le lung rasunetul in ea, fericita de aceasta reluare de contact cu realul. Exista, vorbea, fuma. Afara se lasase noaptea si campia desigur numai exista. Baga mana in buzunar si pipai pasaportul ca si cum ar fi atins o amuleta. Intunericul disparuse total ... Compartimentul isi reluase aspectul lui normal si fara poveste. Langa use francezul dormea cu gura cascata. *

Englezul continua sa vorbeasca:

- La Viena oprirea e lunga ...

- Controlul rusesc?

Nu stia nici ea dece spusese cuvintele in soapta, parca pentru a nu trezi pe cineva. Poate pentru a nu se trezi pe ea insasi din visul pe care-l facea acum pe meleagurile realului. Ar fi vrut sa-si astupe urechile ca sa nu auda raspunsul.

- Ce-ati spus? mormai englezul, prins si el de tonul ei secret.

Ar fi vrut se vorbeasca mai tare, dar simtea cuvintele ce nu vroiau sa fie pronuntate. Cuvintele tremurau in ea. Se agata de bancheta, prinsa de vraja si de frica acestui semiton ciudat. Apoi fraza accentuand, silabisind aproape.

- Nu, controlul rusesc nu vine decat la Ensdorf.

Isi stinse tigara cu un gest sigur si surase englezului. Apoi se ridica depe bancheta linistita. Un ziar cazu pe jos. Englezul se apleca, il lua si i-l intinse.

Era un ziar din tara ei. Ultimul ziar pe care-l luase in tren. Pe manseta scria: Octombrie 1946.

Francezul se trezise.

- Ne apropriem de Viena - il anunta englezul.

x
x x

Pe culuar oameni se ingramadisera la geamuri. Se apropiau intr'adevar de Viena.

- Nu vad luminile, spuse o fata care scoborase cu gesturi febrile geamul si se aplecase in afara.

Vorbea frantuzeste cu un usor accent meridional, in care salasluia ca o amintire palida de soare.

- Nici eu - raspunse englezul.

Se apropie si ea de fereastra si se pleca in afara, dar tot parul fetei cu accent meridional o lovea, ravasit de vant, in fata. Nu putea vedea nimic.

Culuarul devenise zgomotos. Oamenii, cei mai multi treziti in graba, mergeau, vorbeau, gesticulau.

Isi gasise un loc intre englez si fata cu accent meridional si era fericita de inghesuiala ce-i permitea sa le simta caldura trupurilor, sa se refugieze in colectivitate. In momentul acela ar fi vrut ca totul sa devina colectiv, sa se suprime orice bariere, sa se inchida toate usile spre camerele ascunse ale singuratatii ... Ar fi dorit respiratii colective, priviri colective, maini si gesturi colective... Ar fi dorit sa suprime din ea tot ce-ar fi putut-o diferentia de ceilalti. Se ferea de persoana ei particulara ca de un pacat.

Oamenii isi vorbeau dela un geam la altul, tinand aplecati in afara. Incepusera cu totii sa vada lumini, dar rutine si raspandite. Cei mai multi spuneau ca nu putea sa fie Viena, ca in departare e un sat. Trenul avea probabil o mare intarziere. Licaririle slabe se apropiau. Erau intinse pe o suprafata mare.

- E sigur Viena - declara englezul intregului vagon, retragandu-se dela fereastra.

Nimeni nu intelegea ...

- Dece atata intuneric?

Vorbeau toti frantuzeste, apasand pe vocale.

- Continua sa camufleze probabil - spuse din capatul celalalt al culuarului, cineva razand ...

Nimeni nu-i raspunse. Nimeni nu radea. La fereastra vecina, oamenii incepusera sa vorbeasca cu voci groase, intr'o limba straina. Culuarul se umplu deodata cu soapte. Zgomotele soseau spre ea, impreuna cu vocile, cu intarziere, vatuit ca intr'o lume submarina.

- Da, o Viena, mai spuse cineva putin mai tare.

Era Viena intr'adevar. Podurile si semnalele rosii si verzi se multiplicasera deodata, iesite parca din pamant. O sosea cimentata fugea acum dealungul trenului, odata cu el. Apoi, brusc, uimitor de aproape casele, cu ferestre si obloane inchise incepura sa defileze si ele. Afara era o mare tacere, pe alei, in case nicio miscare. Totul parea inghetat, inghitit de un spatiu fara sunet si fara lumina.

Fata cu accent meridional se apropiase mai mult de ea si prinzandu-i mainile deasupra incheeturilor, i-le strange convulsiv.

- Mi-e frica ...

N'avea dreptul sa spuna cuvintele acestea, de care ea fugise toata noaptea, gonind dealungul campiilor cu trenul, cu gandurile, cu zvarcolirile din ea.

- Nu - ii raspunse - Nu.

- Daca asi intinde mana am impresia ca asi atinge casele din fata - continua fata - si dece nu se vede nicio masina, dece nu se aude niciun zgomot?

Trenul incetinise. Acum puteau sa vada mai bine casele, si din cand in cand cate-o fereastra slab luminata sosea din noapte spre ei...

Pe culuar nimeni numai misca. Un ordin secret de tacere ii invaluise pe toti.

Apoi parasira casele si soseaua cu plopi lungi. Se apropiau de gara. Trenul deabia se mai misca. Simti deodata ca aerul devine dulce, moale, static. Privi noaptea, era senina si clara.

Oprisera in fata unui cheiu, luminat cu o sentinela la capat. Un chei fara zgomot si fara oameni, ca intr'un film mut. Era Viena...

x
x x

Acum nu-si mai aducea aminte decand se oprise trenul in gara. Trecuse probabil multa vreme, poate chiar toata viata ei se petrecuse pe cheiul acesta asteptand plecarea unui tren spre un alt loc. Deocamdata trenul era aici, nemiscat si tacut, si ea, odata cu el, legata de el, se instalase in prezent ca intr'o camera goala din care astepti sa pleci in oricare moment.

Cand, acum cateva ore, sau acum cativa ani, trenul se oprise, se scoborase pe peron, impreuna cu alti pasageri si umblase febril dealungul spatiului ingradit de sentinele pentru a rupe cercul de tacere, care se strangea din ce in ce mai mult in jurul ei. Umblase. Toti cei care se scoborasera din compartiment se exprimau prin mers, nimeni nu vorbea. Le privise pasul sacadat si nesigur si gaturile intinse. Toti incercau sa vada peste capetele santinelelor ce se petrecea dincolo. Dar dincolo era intuneric. Probabil ca si ea facea la fel, dar pe ea nu se putea privi.

Dupa cateva minute obosise ... Toata nerabdarea se retragea din trup, oboseala inlocuise febra de pana atunci. Incetul cu incetul totul ii deveni indiferent. Frica se instalase in sange, in muschi,n'o mai simtea.

Se lovise de englez care revenea dela capatul cheiului. Era enervat.

- N'am gasit niciun jurnal.

- Nici eu - raspunsese.

De fapt nu-cautase niciun ziar. Cautase altceva. Si nu gasise...

- Mai stam mult aici? continuase.

Pe chei era tot tacere, dar acum i se paruse normal sa vorbeasca.

- Nu stiu - raspunsese englezul - cateva minute, cateva ceasuri ... Ce oras!

Era suparat din pricina jurnalelor.

Se intorsese singura in compartiment. Francezul continua sa doarma. Se instalase in colt pe bancheta libera si inchisese ochii. Niciodata nu auzise atata tacere. Se simtea stinghera in lumea aceasta de umbre vatuite. Incerca sa se gandeasca la altceva, dar nu izbuti. Nu putea sa se gandeasca la nimic. Apoi vru sa doarma ...

Cand deschise din nou ochii, era probabil tarziu. Dar aici timpul nu trecea, aici dura. Siruri de oameni se miscau pe chei. Francezul isi aprindea o pipa.

- Le-au dat drumul pe chei. Sunt cei dela Viena.

Se ridica depe bancheta, isi cauta in geanta tigarile si chibriturile si se apleca pe geam. Se simtea ca dupa somn, dar nu dormise.

Noii calatori se urcau in vagoane si semanau cu toti oamenii care se urca in vagoane, in toate tarile din lume. Cu o singura diferenta care insa n'o mai mira acum: nu faceau zgomot.

La capatul celalalt al compartimentului, francezul vorbea cu cineva care intrase: o fata. Fata isi puse valisele in filcu, isi scoase haina si bereta. In lumina violeta a vagonului nu i putea vedea decat trupul mic si subtire si parul taiat baieteste. Tinea o ma-

na in buzunar si cu cealalta isi netezea suvitele depe frunte. Apoi se aseza ghemuit pe bancheta, ca pentru a ocupa cat mai putin loc.

Simti deodata nevoia de-a o privi. Nu stia nici ea dece dar trebuia neaparat s'o vada, sa-i vorbeasca, sa stie. Se indrepta brusc spre ea. Avea in mana chibritele si pachetul de tigari. I-l intinse.

- Mai stam mult la Viena?

- Nu stiu.

Ii raspunsese tot in frantuseste si luase o tigare.

- Nu stiu. Cred ca trebuia sa plecam in cateva minute.

Fata terminase de vorbit si ea numai stia ce sa spuna. Nu stia ce sa intrebe. Nu cunostea intrebarea la care ar fi dorit raspuns. Freca nervos chibritul de cutie. Flacara era intre ele doua si orice s'ar fi intamplat, acum n'o mai putea stinge. Fata avea pe toata fata o pielita intinsa, fara miscare. Nimic urat ... O simpla piele straina, adaogata, tintuita pe fata ei. Ii surase. Un suras fara riduri, fara miscare ... Un suras stangaci, din ochi, din buzele intredeschise, fara muschi ... Un suras de dincolo de ceva.

Ramasese nemiscata, fara sa poata stinge chibritul, a carui flacara se apropia serpuit de degete, fara a se putea misca pentru a ajunge la locul ei, pe bancheta care parea departe, foarte departe.

Si fata spuse incet, soptit, fara nicio nuanta in voce:

- Auschwitz.

Ea stinse flacara chibritului care-i ardea degetele. Ramasera amandoua in intuneric si in tacere ca intr'o lume noua.

- - Mi se pare ca plecam - mai spuse fata. Nu-si aprinsese tigarea.

Se indreptara amandoua spre geam. Un suerat lung si oameni care se urcau in graba. Trenul incepu sa se miste incet.

Englezul intra in compartiment.

- Credeam ca numai plecam - spuse venind si el la geam.

Fugise sa prinda trenul si rasufla greu.

- V'ati urcat la Viena? - ii spuse fetei care continua sa-si rasuceasca tigara neaprinsa intre degete.

Nu auzi raspunsul. Scosese tot capul afara in noapte si isi freca degetul. Abia acum simtea usturimea arsurii. Din gara nu se mai zareau decat doua, trei semnale, din ce in ce mai indepartate, din ce in ce mai slabe.

Se retrase dela fereastra.

Englezul continua sa vorbeasca fetei cu pielita intinsa.

- N'aveti cumva un ziar dela Viena?

Se aseza la loc si inchise ochii. Ar fi vrut sa doarma. Numai dorea nici sa se miste, nici sa intrebe, nici sa auda raspunsuri.

Numai dorea sa afle nimic ...

- N'aveti cumva un ziar dela Viena? repeta englezul.

Nu auzi niciun raspuns ... Probabil că fata nu stia englezeste. Simti ca tremura.

x
x x

Stia de totdeauna ca ii vor spune sa se scoboare pe un pod ca acesta, ca nu-i vor da inapoi pasaportul, ca englezul o va privi de undeva de foarte departe, depe taramul omului care e in regula, care-a fost totdeauna in regula, ca fata cu pielita ciudata se va cuibari intr'un colt si isi va intoarce chipul spre perete, ca francezul va alege momentul acela exact pentru a dispare pe culuar. Stia ca soldatul rus - trebuia sa aiba vreo 16 ani - o va impinge pe culuar, stia ca va avea gestul acesta pentru a se agata de toate clantele compartimentelor, glasul acesta pentru a tipa in cautare de martori. Mai stia ca martorii nu vor veni, ca timpul martorilor luase sfarsit nu de mult sdrobit de frica.

Dealungul drumului, tot timpul dealungul drumului, scena de o mie de ori mai reala ca acum, ii jucase in fata ochilor, printre schelete de tun, campie si tacerea garii.

Imediat ce-o scoborasera - venisera inca doi soldati rusi s'o smulga de pe scara vagonului - trenul se desirase ca o omida in fata ei, inaintase pe pod, disparuse, se oprise probabil dincolo pentru controlul american. Un rus ramasese langa ea, ceilalti doi intrasera intr'o baraca de lemn. Rusul aprinse o tigare. Privea departe. Ea privea spre pod. Avea in mana o valiza mica. Puse valiza pe sine. Rusul mormai vag ceva. Apoi altceva. Nu intelegea nimic. Capul intreg ii huruia, se lovea de ziduri, mereu de ziduri, revenea spre

ea, dureros, plin, neintelegator, repleca spre zid, se balabanea. Nu mai stia ce sa faca cu el.

Ar fi vrut sa-l pune pe sine ca pe valiza, sa se odihneasca fara el. Rusul vorbea acum taind, adunand, alcatuind cuvinte nemtesti, ciudate, sgrunturoase. Cand intelese ca-i vorbea ei, il intreba tot in nemteste, deodata calma daca nu poate trece podul pe jos, in partea cealalalta. Cand rusul incepu sa rada din plin, din stomac, din rarunchi, din vine, o duru din nou capul si vru sa-l aseze pe sine. Acum intelegea mai bine ce se intampla cu ea si nu mai vroia sa-l aseze singur pe sine, ca valiza, dorea sa se intinda intreaga ca sa-si poate intinde capul. Rusul nu mai radea. Ii facea cu mana, in jurul capului, semn a nebunie.

- Unde ma duceti - il intreba. Uitase sa-i aduca aminte din nou ca pasaportul era bun. Ce sens mai avea un pasaport langa podul acesta in plina noapte, o hartie intre ea si intuneric. Si apoi hartia nu era buna, o stia, sau era buna numai in parte, sau numai un sfert din ea era buna, sau era buna ... ce importanta putea avea. Iesise dintr'un spital in care toti erau bolnavi de aceiasi boala, iesise nevindecata, ii lasase pe ceilalti sa moara pentru ea, crezuse ca-i poate lasa pe ceilalti sa moara in locul ei.

Rusul vorbea din nou. Intelese ca vroia s'o trimeata cu primul tren, in zori, la comandamentul sovietic din Viena.

Clatina din cap. Revedea acum strada cu doi plopi simetrici, reverentiosi si putin caraghiosi (cand batea vantul tare se salutau unul pe celalalt pana la pamant), strada pe care se intorcea spre casa in ziua primului bombardament. Se ascunsese atunci sub un plop, rupandu-i scoarta de frica - bombele cadeau din ce in ce mai aproape - ingenunchiase pe pamantul sgaltait, crezand ca ...

Rusul o batuse pe umar. Ii spuse ca merge in baraca. Ii mai spuse sa nu se miste ca daca nu: "Pam-pam!" Facu gestul revolverului cu mana si plescai din limba a glonte. Apoi pleca. Deci putea sa se miste? Dincolo trenul plecase oare dela control? Nu auzise niciun zgomot. Era la zece-cinsprezece metri de baraca. Fereastra mica. Lampa de gaz. Lumina nu ajungea pana la ea. Puteau insa auzi orice zgomot. Isi prinse capul intre maini. Trebuia sa socoata repede. Se simti podidita de ganduri ca de un viespar... Nu intelegea de unde soseau toate amintirile sa se agate de ea tocmai acum. Incerca sa le indeparteze. I se lipisera de retina, tabloul din camera ei, telefonul, ea telefonand, un bagaj pe un scaun, - unde pleca? ... la mare? - oameni, tot mereu oameni, cei mai de aproape, cei mai de departe... Ultimul care se duse fu brutarul din colt care venise sa-i aduca o paine alba inainte de plecare. Fratele ei plangea, se asezase pe un scaun in fata ei, incerca sa-si aprinda o tigara si plangea. Era prima data ca-l vazuse pe fratele ei plangand.

Se aseza pe sine a sfarseala - poate o vedeau dela post. Niciun semn dela post. Se lungi pe sine. Niciun semn dela post. Incepu sa se tarasca. Simti un gol in cosul pieptului. Tinea buzele stranse. Pamantul era ud, isi dadu seama ca ploua. Ajunse la capul podului. Luneca depe sina, lovi o piatra cu piciorul. Se opri - isi musca bratul. Altfel ar fi urlat. Aceiasi tacere la post. Continua. Acum nu mai putea privi in jos. Printre sine un joc de fiare, apa jos de tot presimtita in intuneric. Se tari mai repede. Nu stia daca-i era frica, i-era probabil groaza (palma de-atunci, ii daduse tatal sau o palma pentruca plangea in intuneric. Era la tara. In fata casei un zarzar. O cucuvaie pe casa).

Incerca sa nu se gandeasca, se pomeni gandind ca n'ar trebui sa moara, pentruca odata cu ea va muri palma aceia, si plopii reverentiosi si un invalid care venea sa aduca laptele acasa pe vremuri si de care ea singura isi mai amintea. Acum ajunsese sa respire mai bine, sa-si coordoneze miscarile noi de taratoare, era la sfertul podului. I se paru ca vede o lumina, o lumina din partea cealalalta. Sau un zgomot. Nu, zgomotul venea din ... Intoarse capul. Nu mai vedea nimic in spate, auzi insa rusul tipand. Sari in picioare. Fugi. Intorcea din cand in cand capul. Cand intoarse a treia oara capul vazu lumina pe care rusul o tintise spre ea. Un fel de proiector ca la masini, isi spuse. Rusul urla. Din partea celalalta a podului, spre ea, alt proiector, se aprinsese acum, si alte tipete. Rusul ii tipa sa se opreasca, da probabil asta tipa. Se opri o clipa, ea singura in plina lumina, rusul nu venea dupa ea, urla doar: intelese că

se gasea pe un loc interzis probabil si unora si altora. Tot ce pu-tea rusul sa faca era sa traga, dupa ce-ar fi obosit de tipat. Acum tipa inca. Mai facu un pas inainte. O durea un picior. Nu pricepea legile lumei acestea noi, a lumei acestea de poduri in care se mer-gea altfel, altfel se respira, in care se murea poate altfel. Ii ve-ni brusc sa planga, sa-si planga singura de mila. Apoi isi dadu sea-ma ca ceace se petrecea cu ea nu era adevarat, ca nu-i se intampla ei, ci altcuiva, ca ceilalti puteau muri, ca moartea lor putea fi a-devarata dar nu a ei. Si asta o bucura. Incepu din nou sa fuga. Ru-sul numai tipa. Nu intelegea bine de ce nu mai tipa rusul. Ajunse la mijlocul podului. Desigur ca auzise focul de pusca - sau era revol-ver? mai multe focuri chiar, si in ea ceva calm ca o tristete care se revarsa. Dece nu mai fugea acum si se proptise cu o mana in pa-mant?

I se parea probabil ca moare.

TERȚINE PENTRU PRIETENI

de
NICHIFOR CRAINIC

Să bem, prieteni! Cine știe, mâne,
Când vor veni talente mări și noi,
Din truda noastră ce va mai rămâne?

Ne-o'nvălui uitarea 'n umbre moi:
Dar moartea când va fi să ne despartă,
Eu vreau să fiu întâiul dintre voi.

Ce 'nseamnă gloria? O cupă spartă!
De spuma ei postumă nu mă tem
Că timpul dintr'odată o deșartă.

Asemenea paharului ce-l bem.
În veci n'ajung egale între sine:
Ce suntem, ce voim și ce creem.

Tot una mi-e, prieteni! Știu eu bine,
Când voiu dormi, de mult, în țintirim,
De cântecele mele și de mine

Vor zice alții: "... A, ne amintim, -
Nichifor Crainic în literatură
N'a fost un nume, ci un pseudonim".

Iar voi veți fi bătrâni, cu mintea sură,
Si'nțelegând că, dacă arta nu-i
Iubirea 'n viața-i singura măsură,

Veți apuca poteca de pe grui
Pe-o toamnă ca și asta de târzie,
Și'n inimă cu amintirea lui,

Sub ăst umbrar de viță ruginie,
Veți inchina și pentru cel plecat
Grăind cuvinte de prietenie.

... Eu voiu dormi, desfururi înnecat.

A N T I L E T H E

(fragmente de jurnal)

de
VINTILĂ HORIA

Florența, 21 Decembrie (1946)

Calatoria dela Arnaz pana aici a tinut trei zile. Am plecat de acolo Duminica 15 Decembrie si a trebuit sa ne oprim o zi si o noap-te in Torino, caci Olguta nu se simtea bine. Am ratacit singur prin orasul acesta impregnat de Risorgimento si de amintirea regilor care au facut Italia. Dumineca dupa masa m'am urcat pana la Superga, cu tramvaiul cu dinti, care sue incet si scrasnit printre coaste patate de zapada. Catedrala a fost construita din initiativa lui Victor Ama-deù al II-a in plina inflorire baroca, mi se pare pe la 1730, de ar-hitectul sicilian Filippo Juvara si are aceeasi infatisare cu mana-stirea benedictina dela Melk. E probabil mana aceluias artist. Imen-sul cavou baroc de dedesubt, in care se adapostesc oasele membrilor familiei Savoia, n'are nimic din severitatea lugubra a "Kaisergruf-tului" habsburgic. Pare un vesel loc de odihna, spiritualizat ironic de gratia draperiilor de marmora aruncate peste morminte si de orna-mentele aurite care sclipesc cald sub lumina.

Torino era in vale, departe, scufundat in ceata. Se vedeau nu-mai colinele din apropiere, smaltuite de zapada si un soare rosu ca-re cadea, incet, dupa un deal. Mi-a venit in minte versul acesta: "... cum cade soarele peste munti / ca o torta de moarte".

Luni dimineata am cautat, printr'o linistita ninsoare decembri-na, palatul regal. Orasul era alb, inchis sub clopotul zapezii. Ave-am mereu impresia ca ma aflu la Stuttgart, in iarna lui 1941, intr'atat ma impresiona atmosfera aceea de "rezidenta" provinciala, cu cei doi cai de piatra dela intrarea curtii de onoare, cu zidurile galbene ale palatului in care nu mai traia nici un rege, insa la fe-restrele caruia se miscau perdelele somptuoase ale unui trecut inca viu si elocvent. Am traversat curtea interioara si am iesit in par-cul din spate. Ninsoarea fosnea cazand printre frunzele uscate ale n..tanilor, se depunea calm pe statui, pe peluze, pe balustradele ar-cuite ale balcoanelor si ale scarilor. Ningea in parcul palatului re-gal din Torino si eram singur, placut melancolizat de zapada care ma tragea in urma, spre alte ierni, o zapada de oras friguros si comod, asa cum nu mai vazusem de ani. Dincolo de copaci zaream turlele si acoperisurile indepartate, parca din alta lume, din lumea de dincolo de parcul regal.

Am intrat apoi la Palazzo Madama, pentru a vizita expositia car-tii franceze. O mediocra si desgustatoare harababura de volume ano-dine, din care n'am putut alege nimic. Nimic decat chipul palid si obosit al acestei Frante care se stinge. Si totus scriitorii ei, sunt printre cei mai mari si mai interesanti ai clipei de fata. Cultura Frantei e inca in fruntea lumii. Insa dintre scriitorii ei adevarati niciunul nu figura in balciul acela descurajant si oficial.

23 Decembrie (continuare).

Dupa masa am plecat spre Florenta, insa la Genova am intrerupt calatoria spre a vizita orasul. Era spre seara, Ore penibile, cu tristeti si descurajari accentuate de daramaturile din jur, de lumi-na slaba si de vantul rece care batea dinspre mare pe sub porticele nesfarsite. La un cinema am incercat sa uit dezolarea care ma cuprin-sese, insa n'am reusit. Ma vedeam singur in orasul acesta strain, ne-stiut de nimeni. Ce cautam acolo? Incotro ma duceam? Ce ma putea astepta la capatul acestei calatorii? Aveam banii pe terminate. Nimeni in lume, in clipa aceea nu stia unde ma aflu. Daca se intampla ceva, da-ca imi cadea in cap tavanul salii construite printre ruine ... Cina penibila si saraca in restaurantul garii. Asteptare in frig. Urletul vantului printre peroanele pustii. Vantul exilului ... Orasul acesta are doua defecte insuportabile, spune Ion Petrovici intr'o carte de calatorii prin Italia pe care am cetit-o pela saisprezece ani: Bate vantul fara incetare si trecatorii scuipa fara jena, in dreapta si'n stanga, suparati pe soarta parca. Altceva n'am avut in cap, tot tim-pul sederii mele la Genova, decat pensé-ul acesta turistic, iesit

la iveala din cine stie ce vizuina a memoriei.
La Florenta acelas vant, mai taios si mai nesuferit, dinspre mun
tii acoperiti cu zapada. Pana la pranz in cautare de pensiune iefti-
na, pe la institute calugaresti. Pretutindeni primeau numai femei. Am
esuat in cele din urma intr'un hotel din Via Finiguerra unde am tre-
murat de frig pana a doua zi, cand am revenit la pensiunea de astava
ra. Frig pretutindeni si vant. Alaltaeri insfarsit, gratie unui Ro-
man binevoitor, am gasit pensiunea aceasta de surori germane, pe Via-
lo Michelangiolo, unde speram sa ramandm cat mai mult, caci e mai
ieftina chiar decat cea dela Assisi.

25 Decembrie.

Asta noapte, dupa ce ne-am intors dela pomul lui C. unde fusesem invitati, am asistat la messa oficiata de un preot german in capela surorilor. Lume multa, in incaperea golasa, improvizata lacas al lui Dumnezeu de maini pioase, dar neabile. Chipuri de Nemti, blonzi si slabi, chinuiti de departare si de infrangere, ca si noi. Aproape de ora unu s'a auzit o bufnitura infundata si cateva tipete. Cazuse cineva. De oboseala? De emotie? De foame? Un om inalt, cu chipul cenusiu si tras, a aparut in prag, sustinut de subtiori. S'a asezat in hall, pe un scaun. Langa el a venit o femee cu parul roscat, cu nas aquilin, cu o privire ratacita scormonind nu stiu ce dincolo de luciul indiferent al parchetului. Serviciul divin continua. Barbatul cu chip cenusiu, cu o haina civila si cu cisme militaresti, statea nemiscat in fotoliu. Langa el femeia aceea disperata, inutila, crispata pe un pumn de lacrimi pe care nu-l putea plange. Un tanar blond a iesit apoi din capela si a ingenunchiat pe scara care duce la etaj. Cat timp preotul a cetit Evanghelia, tanarul a ramas nemiscat, cu spatele spre mine, cu fata spre altarul din odaia alaturata. In semi-intuneric ii zaream spinarea miscandu-se in ritmul rugaciunii. Cand s'a ridicat si a revenit in lumina, i-am vazut ochii rosii de plans.

7 Ianuarie 1947.

Arno a inghetat. Langa Ponte di Ferro si Ponte alle Grazie, aco
lo unde cursul apei e mai lin, s'a prins o crusta groasa, care unes-
te cele doua maluri. Trecatorii se opresc, se sprijina pe marginile
cheiurilor si privesc curios acest spectacol rar. Se pare ca din 1929
reprezentatia aceasta nordica n'a mai avut loc. La Roma a nins si
termometrul, ca si aici, a trecut de 6 grade sub zero. La Venezia au
fost mai mult de 11, iar la Viena 20. Masse de aer inghetat navalesc
din Siberia si din campiile blestemate ale Rusiei. Ura intre oameni,
frig si mizerie, asta se ascunde sub formula "lumina vine dela rasa-
rit", pe care intelectualii nostri o agita prin gazete, cu aceeasi
fervoare servila cu care imaginau mai ieri ditirambe filo-teutonice.
Prin Mitică la salvarea Romaniei: Sau, capul ce se pleaca... "

11 Ianuarie.

Daca intalnirea pe care am trait-o acum trei zile (Miercuri 8),
ar fi avut loc cu zece sau cu cinci ani inainte, n'as fi gasit cuvin
te sa o descriu, as fi tremurat inca, in fata hartiei, de emotiile
grandioase ale zilei aceleea. L-am cunoscut pe Giovanni Papini!
Astazi insa nu mai am entuziasm pentru oameni. Fie ca varsta entuzi-
asmelor fara lest se inchee catre treizeci de ani, fie ca omul de
dincolo de opera nu ma mai intereseaza. Pentruca n'am intalnit inca
omul perfect, creatorul-imagine-fidela-a-operei, pentru ca atat Crai-
nic, cat si Blaga, atat Pillat cat si Bontempelli, atat Max Mell cat
si Papini, adica toti acei pentru care as fi ars ca o torta acum
cativa ani, m'au facut sa regret uneori placerea de a-i fi cunoscut,
de a fi surprins in micul lor spatiu biologic, desfacut pentru o cli-
na de marele spatiu spiritual al operei lor, trasaturi asemanatoare
descurajantei imensitati a regnului uman.
Valul de frig nu trecuse inca. Era o dupaamiaza opaca, murdara,
asa cum numai Sudul acesta fara zapada poate sa cunoasca, cu palmi-
eri chinuiti de un vant inghetat si inutil, cu apele raului congela-
te de mirare, ca un copil palmuit fara vina. In Via Guerrazzi, la
numarul 10, m'am oprit in fata unei vile, retrasa intr'o gradina ne-

ingrijita. A venit sa-mi deschida Mario Gozzini, dela editura Vallecchi, care-mi prilejuise aceasta vizita. In capul scarii, incadrat de semi-intunerecul dinnauntru, mi-a iesit inainte Papini insus. Ma aflam dintr'odata in fata unuia din vechii mei idoli: Inalt si drept, cu parul castaniu, cazut in tinereasca dezordine peste celebra uraciune a chipului neatins de ani. Un Papini fotografic si neschimbat, asa cum il stiam din imaginile indelung contemplate odinioara. M'a poftit inauntru, intr'o camera calda, (cat i-am invidiat soba incinsa care duduia intr'un colt!) o camera fara personalitate, aproape pustie, mobilata cu cateva fotolii uzate, cu o masa si un scaun si un dulap cu carti de-a-lungul unei perete. Mi-a venit in minte camera de lucru a lui Ionel Teodoreanu, din strada Romana, care ma impresionase tot atat de prost acum sapte ani - si, prin contrast, linistea intima si populata cu zeci de lucruri frumoase si atasante din deliciosul interior al neuitatului Ion Pillat. Stiam de Papini ca e batran, aproape orb, aproape descompus. L-am gasit asa cum mi l-am inchipuit eu intotdeauna. Un vlajgan solid, cu o puternica voce baritonala. M'a intrebat despre Alexandru Marcu, imediat, insa n'am stiut sa-i dau prea multe amanunte. Stiam ca fusese inchis, apoi eliberat ... Apoi despre mine. I-am povestit despre "Mesterul Manole" si despre numarul pe care i-l inchinasem odinioara. Asta l-a interesat dintr'odata. Despre lungul esseu pe care i-l consacrasem. S'a aplecat spre mine: - C'erana anche delle immagini? - Si, che c'erano. ... De unde le-ai luat? - Din "Gianfalco". - Aha, din cartea lui Viviani. - Si parea extrem de multumit, ca-i reprodusesem chipul in revista mea. S'a sculat apoi, a scos dintr'un raft "Lettere agli uomini" ... s'a asezat la masa si mi-a dedicat-o, cu ochii langa penita, urmarind de aproape mersul tocului pe hartie. Apoi s'a deschis o usa si din prag a strigat spre el o fetita, insotita de o fata mai mare, amandoua impregnate de trasaturile celui care scria: - Babbo, é arrivato il barbiere. Dintr'o camera alaturata se auzeau alte voci. Lui Papini ii plac oamenii. Mi-a promis sprijinul lui, inceea ce priveste posibilitatea de a colabora la revistele de aici si m'a invitat sa-l vizitez cat de curand si sa-i spun cum mi-a placut ultima lui carte. Apoi confidential: - Nu pentruca esti traducatorul meu si pentruca ai scris despre mine. Auguri! Am reintrat in frigul de afara, casnindu-ma sa ma conving ca ieseam dela Giovanni Papini. Nu era vina lui. x)

x) Nota. Aceste pagini fac parte dintr'un lung "jurnal de exil", plin
de insemnari scrise aproape zi de zi, in fuga condeiului,
in anii cei mai aspri dar si cei mai frumosi, din viata mea.
Lagarul dela Krummhübel si Maria-Pfarr, Roma, Assisi, Flo-
renta, Stresa ... Lethe era fluviul uitarii, in care sufle-
tele celor morti se spalau de amintiri inainte de a intra
in eternitate. Antilethe am botezat acest jurnal, pentruca
totus sa nu uit.

TĂLMĂCIRI DIN LIRICA BRAZILIANĂ CONTEMPORANĂ

Publicam aceste pagini de talmaciri, ca un omagiu adus Braziliei, care a dat un generos adapost atator Romani, in ceasurile cele mai grele si mai nesigure ale existentei lor.

MANUEL BANDEIRA

Balonașe

În piața din cartierul mărunt,
Un om guraliv își strigă balonașele colorate:
"Cea mai bună distracție pentru copii!"

Împrejurul lui, o grămădeală de copilași săraci,
Privind cu ochi foarte rotunzi marile balonașe foarte rotunde.

Între timp, piața freamătă.
Incep să sosească micile burgheze sărace
Și slujnicele micilor burgheze înstărite
Și femei din popor, și spălătoresele din împrejurimi.

În barăcile cu peste
În barăcuțele cu cereale
Lângă panerele cu zarzavaturi,
Paraua e precupețită cu înverșunare.

Copiii săraci nu văd mazărea fragedă
Roșiile plinuțe
Nici fructele...
Nimic.

Se vede bine, că aici în piață pentru ei balonașele colorate
sunt singura
marfă folositoare și cu adevărat indispensabilă

Vânzătorul neobosit strigă:
"Cea mai bună distracție pentru copii!"
Și în jurul omului gureș copilașii săraci fac un cerc nemișcat
de dorință și uluire.

CASSIANO RICARDO

Testament

Las ochii mei orbului
Care locuește pe-aceastǎ stradă.
Las nădejdea mea
Celui dintâiu sinucigaș.
Las poliției urma mea
Lui Dumnezeu ultimul meu ecou.
Las focul meu semeț
Celui mai trist drumeț
Care se va pierde fără lanternă
Într'o noapte de ploaie.
Sudoarea mea o las fiscului
Care m'a acoperit de impozite;
Și tibia piciorului stâng
Unui cântăreț din flaut
Să 'ncânte cu sunetul ei
Femeea și șarpele.

Frumuseților lumii
Le las privirea fixă și blândă
Cu care - din fotografii -
Le voiu privi mereu.
Privitorilor nocturni
Celor de ultima oră - celor ce rămân,
Surâsul lăuntric, liniștit,
Care pe buze nicicând nu mi-a venit.

CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE

Îndrăgostitele din Minas

O îndrăgostită în fiecare municipiu,
Municipiile din Minas sunt douăsutecincisprezece.
Dar adevărata dragoste unde se va ascunde:
În Varginha, Espinosa sau Caratinga?

Căile ferate împart corespondența
Speranța e verde - ca telegramele
O scrisoare - pentru fiecare îndrăgostită
Și iubirea învinge diviziunea administrativă.

Pentru Teófilo Otoni sărutul merge pe cale aeriană
Mângâierile din Sud sar în Mantigueira
Dar cele mai bune, cele mai dulci îndrăgostite
Sunt cele din Santo Antonio do Monte și Santa Rita.

Între timp, în Capitală, un om indiferent,
Rece, îngrămădind dosare pe masă,
Înșeală iubirea, trăgând la șapirograf
Aceeași scrisoare pentru toate îndrăgostitele.

PEDRO DANTAS

Auto-Critică

Când romantic
Neconformat,
Al meu cânteg
Era despietanat.

Senin estet
Greco-roman
Am fost poet
Apoi parnasian.

Și modernist:
Versul meu liric
Mai mult decât realist
A fost homeric.

Azi însă versul meu să cuprindă
Vreo suflarea tuturor
Fără artificii, simplu, ușor, fatal,
Cu fraze curgând ca 'n Homer
Și cu forța ascunsă, fierbinte,
A marilor sambe din Carnaval.

AUGUSTO FREDERICO SCHMIDT

Sclav în Babilonia stau și aștept moartea

Sclav în Babilonia stau și aștept moartea
Nu mă privesc cerurile triste și-obscure
Nici luminișurile, nici albastrul ferice,
Dacă moartea o aștept, sclav în Babilonia.

Sclav în Babilonia, nu mă privesc
Cântecele aduse din Siam de vânturi
Cu neauzitele voci ale-aducerii aminte
Dacă moartea o aștept, în Babilonia sclav.

Nu mă privesc iubiri sau speranțe
Dacă sunt sclav, jinduind după moarte
În Babilonia, unde uit

Tot ce am fost, aurore și visuri
Și-amăgitoarea, perfida dulceață
Care'n acest exil mă împinse.

PAULO MENDES CAMPOS

Cântec

În singurătatea albastră
Din Copacabana intrai
Fugii pe plaja întinsă
Dar fata de rege n' aflai.

Târziu de tot, în Leme
Sfârșit, mă 'mbătai într'un bar,
Cu marea mereu în față
Și mâine întoarce-m'aș iar.

MARIO QUINTANA

Poemul

Un poem ca o înghițitură de apă băută în întunerec.
Ca un biet animal tremurând rănit,
Ca o mică monedă de argint pierdută întotdeauna în pădurea înnoptată.

Un poem fără altă neliniște, decât misterioasa lui condiție de poem.

Trist.
Însingurat.
Unic.
Rănit de frumusețe mortală.

Din limba portugheză
de
ȘTEFAN BACIU

P O E Z I I
de
VASILE POSTEUCĂ

M I O R I ȚĂ

M'aș tot duce, duce-m'aș
Cântă-mi iar, măi buciumaș ...
M'aș tot duce, nu știu unde
Inima nu-mi mai răspunde
Și de-o vreme mă tot bate
Gândul de-o singurătate ...
C'a trecut în sus pe plai
Mândră, fata unui crai
Și de-atuncea nu știu cine
Desfrunzește codru 'n mine ...

Și m'aș duce duce-m'aș
Cântă-mi iar, măi buciumaș ...

J O C

Două stele logostele,
Ochii mamei în inele,
Râd din cer printre zabrele,
Unde-i tata? Nu-i ... Și-i jele ...

Știe Maica Precista,
Inima și-o boală grea ...

Dumnezeu le vede toate!
O minune, numai una ...

Ia-l și adă-l pe 'nserate,
N'am tătic să-mi prindă luna ...
Azi și ieri, singurătate ...

SINGURĂTATE

Urla un câne pe peron
Urla prelung și monoton,
Urla un câne pe peron ...

Un tren departe fluera,
Un țipăt lung de cucuvea
Și noaptea neagră se lăsa
Fără nădejde, fără stea,
Și cânele urlă, urlă ...

Era peronul gol de tot,
Pe-un țărm de mare idiot,
Pe unde plânge Dumnezeu ...
- Ești singur, frate? Sunt și eu,
Și cânele urlă mereu ...

Și tu pribeag, fără stăpân?
Vei aștepta, vei fi bătrân,
Ca toți acei care rămân,
Însingurați pe-un țărm păgân ...

El n'o să vină din război,
Dar nu ești singur, suntem doi,
De ce verși lacrimi în noroi?
Nu mai ești singur, suntem doi ...
Ah, lacrimile din noroi!

Ascultă, câne-al nimănui,
Hai la plimbare, frate sui,
Atâtea am și eu să-ți spui ...
Și eu sunt câne-al nimănui!
Și cânele urlă hai-hui ...

Aveam și eu odată drag,
Azi sunt departe și pribeag,
Și-așa-s de singur, frate drag!
Și lacrimile curg șirag ...

Se face sufletul noroi ...
Hai câne fără de ogoi,
Și vom urlà prin vânt și ploi,
De-acù 'nainte amândoi ...

POEZII
de
FAUST BRĂDESCU

M'APASĂ STÂNCA ...

M'apasă stânca ...
stânca eternelor dorinți,
în care speri,
cu care te minți
de când te naști și până mori.

Uneori,
c'o lovitură de umăr dată'n plin,
încerc s'o mut din loc,
s'o'nclin,
să-i frâng apăsarea de munte.
Zadarnic! ...
Pe frunte,
îmi șiruie broboane de sânge ...
Ce chingă nemiloasă de mine o strânge?
Cu ce zidărie de mine-i lipită?
Stâncă-apăsătoare,
stâncă nedorită ...

Ades, prin minte-mi trece
o boare de speranță ...
De-aș i apăsa acum pe-a sufletului clanță! ...
Și larg,
vale de rău în mine să sparg,
pe unde păcatele să curgă șiroi,
ducând înapoi
odată cu ele
și stânca dorințelor mele.

Dar gândul e vis ...
și'n mine,
o mie de căngi o reține,
neclintită și grea ...

De-ar putea face fiecare ce vrea! ...

De-aș putea prăbuși stânca de pe spate,
în râul plin de lacrimi și păcate! ...
S'ar nărui cu ea tot răul ce mă doare.
Soare
ar fi în jurul meu și'n mine.
Ușor s'ar scurge zilele senine
și'ncet uitarea s'ar așterne peste umilinți ...
Așì vrea, dar ...

M'apasă prea greu stânca eternelor dorinți.

OPREȘTE CĂLĂTOR ...

Oprește călător
fără cămașe,
fără zăbun,
ce treci în goană
nebun.
Oprește! ...
Ți-i fruntea'n sudoare
și calul în spume.
De cine anume
ai teamă de fugi?
De diavol,
de lume
sau murmur de rugi? ...
Îți tremură mâna și frâul se sbate.
Pe umeri,
pe spate,
sudoarea lucește,
ca boaba de rouă,
ca solzul de pește.
Oprește! ...
De unde vii și unde te duci
în negura nopții
pe dealuri,
prin lunci ...
trecând ca o umbră
prin mijloc de sat,
cu pieptul în haosul lumii 'nfundat? ...
Cu părul vâlvoi alergi în neștire ...
Ce cauți în noapte?
Mormânt? ...
Mântuire? ...

ÎNTÂLNIRILE MELE CU DIOGENE

(fragment de roman[x])

de
DUMITRU TĂRĂOIU

- La zaiafet te prezinti in haine cat mai negre. La cei saraci te poti duce si flamand. La cei bogati te saturi mai in taiu acasa. Prostii fac pe desteoti sa zambeasca, iar acestia ii fac pe prosti sa spuna tot. Inteleptii isi citesc gandul in fundul paharului, iar cand alcoholul are cuvantul, face fieca- re ce vrea, unde-i place si cum il taie capul. Asta-i totul. De tinut minte: Sa nu faci ce face omul, ci sa faci ce zice el c'ar fi trebuit sa faca. A fost scurta teoria?

- Scurta. Ne spui un basm acuma, intreba Pufi?

- Trecem la aplicarea teoriei. Vreau sa va invat formula de felicitare si manierele de ceremonie. In seara asta au fost invitate si toate neamurile cotoesti. Este in joc onoarea noas- tra, a tuturora. Sa nu ne faceti de ras. Va spun mai bine di- seara formula, ca sa n'o uitati pana atunci. Pufi, tu ai sa re- citi poezia "Catelus cu parul cret"! Auzi?

- Trecem acum la maniere. Incepem cu pozitia limbii. Fa- ceti ce zic eu. Limba se tine in gura. Cand este cald, o scoti afara: aristocratic numai 1,333 cm, burghezeste 1,666 cm, pro- letar 1,999 cm, iar taraneste dela 2 cm in sus.

- Pozitia cozii. Coada se tine covrig. I se misca doar varful, ca un evantaiu. Cand oboseste, schimbi covrigul si-l faci cu varful cozii in jos ..."

Bernardin isi continua plictisit lectia. In jurul lor mus- tele dormitau de lene cu aripile incleiate de nadusala.

- Suntem liberi? intreba dupa cateva minute Pufi.

- Liberi? Sigur ca da. Ca la Constitutie! Din aceasta li- bertate, insa, decurge obligatia voastra de a respecta "Ora de compozitie", cat si a mea de a va da drumul cand imi place mie, se trezi Bernardin din molesala. - Vrem cu totii sa-l au- zim pe Filineu! Nu-i asa?

- Sa ci-teas-ca- Fi-li-neu, batura ei din labe.

Acesta isi invarti de mai multe ori colacii cozii, incer- ca sa-si inghita nodul din gat si-si cauta disperat vocea. A- vea trac! Citea pentru prima data in fata altora, si n'avuse- se timp sa-si revada compozitia, ramasa in stare de ciorna. Dupa cateva clipe inabusite in sudoare, Filineu deschise un caiet si incepu sa-si descifreze scrisul:

"Aceasta compozitie este pe de-a'ntregul inventata, iar eventualele potriviri de nume si situatii sunt simple, fatale si regretabile coincidente.

- Un moment, il intrerupse Bernardin. De ce incepi cu o formula stereotipa? De unde-ai copiat-o? Iar ai fost la cine- ma!

- Da, aseara, raspunse el cu vocea sigura. Rula filmul "Asasinii din padurea virgina". Pe afis scria: "Dramaticele peripetii ale unei expeditii in padurea virgina, complicate prin interventia a doi spioni nazisti". Si pe ecran am citit formula pe care o folosesc si eu. Este nota vremii Mi se pare la moda. Ai mai mult curaj si nu te poate trage nimeni la ras- pundere!

---

x) Fragmentul ce se publica aci este extras din cap. II "Ono- mastica pechinezei" din romanul satiric "Les chiens terrib- les" al tanarului autor, Dumitru Taraoiu. Opera este con- ceputa intre anii 1947-48, afara de prologul scris la Pa- ris in 1949. Scris in limba romana, cu titlul francez, va- deste un deosebit spirit de observare a societatii in ge- nere. Unic prin prezentare, romanul are calitati nedesmin- tite de conceptie si stil.

- Ne-am obisnuit cu fanteziile tale, zise Bernardin. Ne cunoas- tem doar destul de bine.

- Vrei sa te banuim ca aceea ce vrei sa ne citesti ar putea fi adevarate? intreba Tuti.

- Ia mai lasati catelul in pace ... Curaj, cetitoriule!

Filineu isi sterse botul in batista legata de gat si desfacu din nou caietul:

"Cele trei intalniri cu Diogene" (titlul)... Era o seara de va- ra linistita, cu luna plina si stele palide. Roiurile de tantari ba- zaiau placut si armonios. Eu facandu-mi vant cu coada, treceam nepa- sator printre ei pe ulita intunecoasa de langa casa lui Filimon, prie- tenul meu. Era ziua lui de nastere si fusesem invitati toti din cla- sa 2-a.

Ne pregatise o surpriza, fiindca el chemase si pe colegele noas- tre din aceeasi clasa.

Eram toti foarte bine dispusi. Una dintre ele, Coca, isi aduse- se Oracolul, care trecea din mana in mana. Era un caiet gros, cu scoarte de carton, unde fiecare dintre noi isi scria cugetarile.

Printre multele intrebari, la care trebuia sa raspundem, erau si acestea: Ce este Viata? Dar Amorul? Ce este Moartea? Dar Visul? Iti place sa filosofezi?

La ultima intrebare raspunsesera aproape toti afirmativ. Cine- va (eu il banuiam pe Sanducu, caci el facea pe ganditorul si-si cum- parase chiar lavaliera), scrisese foarte citet:

"Cand vad prostia cuibarita in cele mai luxoase palate, inte- leg de ce Diogene locuia intr'un butoiu".

Cativa glumeti raspunsesera alaturi, in paginile lasate anume pentru aceasta. Mi-amintesc unele sclipiri adolescente:

"Nu'ntelegi, insa, de ce prostia se cuibarise in palate";

Sau: "Pentruca Diogene intrase de buna voie in butoiu, ca sa nu plateasca chirie";

Altul: "Cum l-ar mai fi pomenit istoria, daca nu se distingea?"

Auzisem pentru prima data de acest nume. Toate colegele erau in jurul meu. Imi admiram cravata noua si se serviau din cutia cu fondante pe care o adusesem cadou de ziua lui Filimon, dar pe care o uitasem pe masa chiar in dreptul meu. Mi s'a parut ca asteptau ne- rabdatoare sa citeasca urmele lasate in Oracol de stiloul meu, cum- parat cu o zi inainte. M'am aratat destept, asa cum imi spunea un glas launtric ca trebue sa fie orice catel in asemenea ocazii, si am scris:

"Nu cumva mirosoau doagele a vin?"

Am pus apoi semnul intrebarii, pentru ca oricand sa pot dovedi ca am facut o gluma.

A doua zi am rasfoit toate dictionarele din biblioteca scolii ca sa stiu cine a fost personagiul acesta atat de original, de in- capea intr'un butoiu. Am aflat ca fusese bogat, falsificase bani si ca fugise in alt oras unde se credea caine. Un caz de metempsihoza, probabil. Vazandu-l odata un trecator, stand in gura butoiului l-a intrebat ce face acolo. El a raspuns: "Adulez pe cei ce-mi dau, la- tru pe cine nu-mi da si musc din cei rai".

Aceasta a fost prima mea intalnire cu Diogene.

Dupa cateva luni, eram flacau de-acuma, ajunsesem intr'un sat, plin de podgorii. De jur-imprejur, numai crame. Era inainte de cu- lesul viilor. Butoaiele si cazile, desfundate si spalate, stateau insiruite pe marginea drumului.

Avem si eu o prietena, in sat. Grasuta, cu ochelari si cu draci. Intr'o seara, de data asta fara luna, stele si tantari, ci cu nori negri si vant taios, ne-a prins o ploaie marunta la marginea satului, printre butoaie.

Ea nu voia sa plecam de vreme acasa, iar eu, cavaler, nu pu- team avea o alta parere.

- N'a adormit bunica-mea si se uita la ceas, zicea ea.

Vazand cazile, ni-a venit inspiratia. Am intrat amandoi in bu- toiul cel mai mare. Pentruca era rotund, insa, cadeam mereu lipiti unul de altul. Dupa un timp, doagele trosneau afara de ploiae si frig, iar inlauntru se'ncinsesera de caldura. Eu admiram, in sfarsit, mo- notonia ploii. I-am oferit atunci "un manunchiu de flori, culese de mine, in care frematau stropi din sufletul meu" si m'am lasat stra- batut de "fiorii simtimintelor".

Desi butoiul era destul de incomod, nu pot spune ca m'am simtit
prost in seara aceea plina de poezie.

Prietena mea se complacuse ca la ea acasa. N'am intrebat-o da-
ca ea cunoscuse mai inainte butoiul, caci eu intrasem intr'un astfel
de adapost pentru prima data in viata mea.

In timp ce prietena mea fredona fericita o melodie, Diogene mi-
a aparut pe neasteptate in minte si m'am batut cu laba peste frunte:

- Intelegi de ce locuia el intr'un butoiu? Amice, daca nici din
aceasta lectiune practica, n'ai priceput nimic, apoi ... du-te si te
spanzura, mi-am zis.

Uite, asa m'am intalnit a doua oara cu filosoful grec.

Si iarasi au mai trecut cateva luni, repede, asa cum se perin-
da ele.

Intr'o alta zi, tot de vara, senina si calduroasa, am facut cu-
nostinta cu Ivan. Isi ascundea cu mare grije trecutul. Era atat de
enigmatic, ca eu il banuiam de "print rus", ajuns si el "persoana
deplasata" in lagarul nostru. Era foarte sarac si tot ce castiga,
bea. Cadea apoi pe marginea drumului si vorbea:

- Ca sa fie si saracul fericit, nu trebue sa aiba nicio dorin-
ta. Niciuna. Sa nu doreasca nimic. Caci daca nu-si poate fi un Dio-
gene, este un nefericit. Diogene, c'a fost Diogene si filosof si tot
n'a putut raspunde celor trei intrebari celebre pe care si le punea
de cate ori iesea in usa butoiului: "De unde vin", "cine sunt" si
"incotro merg"?

Dar eu le-am deslegat. Eu nu-mi mai pun nicio intrebare, caci
"merg intr'acolo de unde am venit si sunt Ivan! Ivan asta care doar
me'n sant, sub copaci, care doarme unde-apuca si n'are nevoie de ni
mic. Sunt mai fericit ca Diogene!"

Eu il credeam si nu-l credeam. Il admiram totusi.

Odata, am iesit amandoi la plimbare si am trecut pe langa coli
ba mea, pe care abia o terminasem. I-am spus ca am intentia sa ma
emancipez, sa-mi iau lumea'n cap, adica. L-am intrebat daca n'ar do
ri sa i-o las lui, sa aiba si el unde se odihni. Ochii lui Ivan au
stralucit si a intins mana dupa chei. Eu le-am bagat insa, repede
in buzunar si l-am rugat sa mai astepte, pentruca mi-o cerusera si
altii, etc.

Ivan a priceput si mi-a vorbit foarte manios:

- Ti-ai batut joc de mine! Diogene s'a dovedit prea slab. Nu
ma asteptam la asta din partea ta. L-ai omorit pe Diogene! Ce ma fac
eu acum, singur, fara Diogene"

Si s'a dus din nou sa bea.

Mi-a parut nespus de rau, dar n'o mai puteam drege.

Si aceasta a fost ultima mea intalnire cu Diogene".

Filineu inchise caietul.

- Pe el, catei, sa-i facem critica, zise Bernardin. - Ascutiti-
va coltii, sa-i scarmanam blana lui de literat.

- Cum poate afirma Filineu ca "roiurile de tantari bazaiau pla-
cut si armonios", sari Pufi. - N'ajungea "placut"? Se stie doar cat
de suparatori sunt cand te'nteapa. E un pleonasm.

- Asa-i aude autorul, zise Tuti. - Vrei sa scrie dupa norme?

- M'am referit la bazait si nu la intepaturi, se apara Filineu,
care-si dadu seama ca facuse o greseala. Ca deobiceiu insa, si pen-
tru el era mai greu sa recunoasca, decat sa insire la repezeala o
duzina de argumente. - Tin sa precizez, ca "placut" nu-i tot una cu
"armonios", incepu Filineu. Deschide mai des dictionarul, Pufi, si
n'ai sa mai pui intrebari care-ti tradeaza stiinta. "Placut" vine
dela verbul latinesc: Placeo-placui-placitum, placere, acesta isi
are radacina in sanscrita, etc. ...

Si Filineu dovedi dupa 10 minute ca aceasta impereche de vor-
be nu numai ca nu era un pleonasm, ci din contra, era o figura poe-
tica geniala.

- Este prima ta compozitie, il opri Bernardin, in clipa cand
anuntase o noua serie de legi ale unui nou curent literar derivat
"Cu necesitate" din argumentatia lui.

- Prima ... Estetica ...

- Este buna. Nu zic foarte buna, ca sa nu devii un increzut. Dar
nu-mi plac comparatiile celea unde vorbesti despre "un manunchiu de
flori in care frematau stropi din sufletul tau" (chiar daca le-ai cu
les singur, cum spui), si nici "fiorii simtimintelor".

- Eu le gasesc, totusi, poetice, interveni Pufi.

- Nu-s estetice. Sunt infantile! Filineu este flacau de-acuma,
zise Bernardin. - Nu ne-a spus-o chiar el?

- Scriitorii celebri au comparatii si mai si decat acestea, a-
daose Pufi.

- Ei sunt deja celebri! S'au impus! Cine mai are curajul sa-i
critice?

- Tine minte, Filineu. Fii mai intaiu celebru si apoi scrie ca
ei, zise Tuti.

- De ce ma fortati sa fac marturisiri complecte, vorbi in sfar-
sit acesta. - Comparatiile nu-s ale mele. Le-am copiat dintr'o carte
de-a oamenilor, ca sa aflu ce impresie va fac. Si, fiindca nu-s ale
mele, le sterg imediat si cu foarte multa placere.

Bernardin isi musca gingiile.

- Pezevenghiul! Iar m'a dus, dar a mai raspuns la un test psi-
hoanalitic, gandi el si trase cu piciorul o linie in praf.

- Veniti aici langa mine, la lectia de Sociologie. Incepem prin
tr'o cosie. Cand voiu zice "trei!", o rupeti la fuga pana la perete-
le galben din fata, va scrieti fiecare numele cu carbune si va in-
toarceti in fuga mare aici. Tu, Filineu, scrii numai patru litere
din nume, ca sa nu pierzi trei secunde. Va astept cu cronometrul aici.

- Ce faci, Pufi? Tu nu iei parte la concurs?

- Nu!

- De ce, ma rog?

- Nu vreau sa pornesc dela aceeasi linie! Mi-a spus mama, ca eu
trebue sa fiu mereu inaintea celorlalti. Unchiul Ogar este bogat, pu-
ternic. Mi se cuvine un avans de 3 metri.

- Cum? Asta ti-a spus Lulu? Afla, Pufi, ca nu se poate. Porniti
toti dela aceeasi linie si faceti ce va spun, ca sa va explic apoi
lectia. Este vorba despre mult desbatuta tema care se cheama "drep-
tate sociala". Stiti ce inseamna aceasta linie dreapta trasa in praf?
Este solutia problemei zisa "Dreptatea Sociala". Toti cateii trebue
sa porneasca in viata in conditii absolut egale de "start", "nutri-
tie" si "desvoltare". Vrei sa faci din ceilalti niste pe drept cu-
vant rasvratiti? Ce pretinzi, tu, Pufi, este singura adevarata mare
injustitie sociala. Daca ati porni toti la intrecere in conditii e-
gale, deosebirile de mai tarziu n'ar mai fi mii de nedreptati si n'
ar mai fi nevoie de revolutionari si nici de spanzuratori, caci fie
care a ajuns pana unde l-au tinut puterile si talentul sau. Ar fi
pus fiecare acolo unde merita el, nu unde vrea mamica, sau unchiul,
partidul sau ambitia lui. Auzi? Vom reusi, in sfarsit, sa selectio-
nam pe cei "nascuti" sa insemne ceva, si nu vor mai pieri macinati
de mizerie. Tu ai apucaturi omenesti, Pufi. Numai ei, pentru a re-
zolva chiar si o problema simpla au nevoie de catastrofe, uneori
mondiale. Ai uitat ca noi suntem caini, iar viata noastra se condu-
ce dupa alte legi?

Pufi isi puse ochii in pamant si se apropie de linia trasa in
praf de piciorul lui Bernardin.

- Ii dau eu avansul de 3 metri, Mos Bernardin, dar daca ies in-
aintea ei la cosie, ce am dreptul sa-i fac? intreba Filineu.

- Orice vrei tu, dar principiul trebue respectat cu sfintenie.
Singura spanzuratoare in lume, pe deplin justificata, va fi pentru
violatorii acestui principiu! Pana atunci, toti trei pe aceeasi li-
nie, fuga mars!

- M'ati suparat. Tinem maine concursul si lectia. Sau, altada-
ta. Va anunt eu. Nu uitati sa ne'ntalnim diseara pentru zaiafet. La
revedere, zise Bernardin, indepartandu-se spre Dog, care-l astepta
mai la o parte.

- La revedere, raspunsera discipolii ...

P O E Z I I
de
AL. PETRU-SILISTREANU

BALADA TUNSULUI

(din "Flori de Sârmă")

Zace Tunsu 'ntemnițat
de fanariotul Domn ...
într'un beci
cu lilieci ...
și cu ziduri de nămeți!

Zace Tunsu 'ntemnițat
într'o beznă ...
cu ghiulele mari la gleznă -

Barba-i mare pân' la brâu ...
iar din pieptu-i curge 'ntr'una -
curge sângele pârâu.

CUI SĂ-I SPUI ?

(din "Cimitir fără cruci")

Cui să-i spui
durerea mea
de pe culmea Ciucului? ...

Râurilor voi grăi ...
de pe munți cu piatră arsă,
unde cerul norii sprijin ...
și-unde gândul stins se varsă.
Sus pe creastă
din caval,
badea Miron
doinea frate ...
suferinți din duh
de cremeni ...
cu flăcăi legați la spate.

Cui să-i spui
durerea mea
de pe culmea Ciucului ...
unde azi zace'ntre gratii
Țara, umbra Iancului? ...

T E L E L E U

Teleleu alerg
teleleu merg,
teleleu ochii
de lacrimi șterg.

Teleleu strâng
frunzele toamnei,
teleleu sărut
genele doamnei.

Teleleu cânt
teleleu beau,
și'n buzunare
aer, vânt ...

Teleleu luna
ține cununa,
pe urma ei
fuge nebuna.

Teleleu frâng
razele nopții,
teleleu plâng
clipa morții.

P O E Z I I
de
I. G. DIMITRIU

C A R O L V O D Ă

Stă falnic Domnitorul sus pe deal
La Calafat, pe malul dunărean,
Pornit, ca să stropească pe dușman
Și să plinească sfântul ideal
Din sufletul lui Mircea și Ștefan.

Își poartă Istrul undele la vale,
Cu ele, trist, durerea unui neam,
Ce-o plânge doina, păsări de pe ram,
Ori din caval drumarul de pe cale.

Viteazul domnitor stă'n baterie
Și tunurile lui vuiesc departe ...
De teama nimănui nu vrea să știe ...

Pe umeri griji de neam el va să poarte:
"O, asta-i muzica ce-mi place mie!"

Salută obuzul turc ce'mproașcă moarte.

C A R M E N   S Y L V A

Do mult, din vremi apuse, ai coborît ca'n vis
La neamul cu Sânziene și mândri Feți-Frumoși,
Cu dalbe miorițe și cu voivozi strămoși,
Ca să strunești pe harfa-ți minuni de paradis
Cu Peleșul sihastru și munții neguroși.

Cum te-a iubit norodul, crăiasă legendară!
Grăitu-le-ai doar limba, le-ai mângâiat răniții,
Ai mers cu ei deavalma pe drumul suferinții,
Inveșmântată, mândru, în straele de țară.

În iernile geroase, cu nopțile lor lungi,
Când migălgai troițe ori evangheliare,
Aveai în gând haiducii și ritari nibelungi ...

Ți-au pângărit mormântul cu ghiarele murdare,
L-au ars, l-au dat în vânturi, că somnul li-l
alungi,

Dar n'au gândit că Țara mai strâns la sân Te are!

V I T E J I I   C A R P A Ț I L O R

Pe culmi de munți sihastri, prin peșteri scorburoase,
Prin văgăuni ca noaptea, pe sub tufani uriași,
Se strâng mereu voinicii, cu capete pletoase,
În gând să scape Țara de hainii vrăjmași.

Așa precum pe timpuri, pădurea îi strânsese
La sân, ca frați de cruce, în mâini cu buzdugane
Să-și apere moșia, și-acum în cete dese
Se-avântă cu dârzie spre stâncile avane.

De-acolo ochi de vultur se lasă pe câmpie
Să iscodească Țara, să-și prindă pe dușman
Să-l judece la codru, ce-l cată pe moșie,
Să-și potolească ura ce-a strâns-o an de an ...

Așa-și făceau dreptatea strămoșii noștri mari
Când'înteau dușmanii să nu mai calce 'n glie
Ori sămânau cu lifta pogoane de stejari,
Ca să le taie pofta pe-aci ca să mai vie.

(Din "LETOPISEȚ DE VEACURI")

M O Z A R T

Amintirii lui Dinu Lipatti

Tu n'ai fost om ca alții. Din nesfârșitul haos
Te-ai coborît în lume, din sferele albastre,
Rătăcitor cu gândul prin miile de astre,
Ți-ai risipit vieața în veșnicul repaos.

Din fragedă pruncie pe fruntea ta divină,
Pe buclele de aur te mângâiară zeii,
Sublimele-ți acorduri nălțară chiar ateii
Spre zarea cea senină, spre veșnica lumină.

N'ai cunoscut desfrâul, risipă, 'mbelșugare
Trăiși în sărăcie, așa cum ai trăit
Dar bogăția-ți mare e darul negrăit,
Cu care Zeul mare te-a fost lăsat sub soare.

În tonurile tale e-atâta sărbătoare,
Cascadă de vieață, beteală resfirată;
E-atâta înălțare ce inima-o 'mbată
Olimpica ta jertfă în semn de închinare.

Când ai pornit spre zarea cea sumbră, 'ntunecoasă
Și îngerii din slavă cântatu-ți-au în cor,
Dormeai cu fruntea rece în palidul decor,
În ceruri însă steaua-ți, părea mai luminoasă.

I D E I   O A M E N I   F A P T E

CRISTOS A ÎNVIAT!

Iarasi un sfant Pasti pe alte meleaguri, sub alte constelatii,
obsedati de viziuni de neuitat, de traditii ce ne chinuiesc, de chi-
puri cari ne sunt dragi si de cari suntem asa de departe ...

De ani de zile ne ducem crucea'n spate printre straini, cu cari
acum ne-am invatat si ne mancam amarul restului de zile cu cari mai
suntem blagosloviti. Obisnuiti cu toate manifestarile noastre, sub
o clima in care ne-am nascut, traind din belsug o vieata plina de
trecut al strabunilor nostri, cari ni l-au transmis, asa cum l-au
copilarit ei in alte vremi mai omenesti, ca sa nu le zicem biblice,
noi din ce in ce ne pierdem intr'un haos al desnadejdilor, pe care
nu ni le manifestam.

Pastile, cu toata suferinta lui Iisus, cu traditiile strans le-
gate de poporul nostru si de anotimpul renasterii naturii, impleti-
te cu vremea si mortii nostri, nu ne mai sunt Pasti.

S'au implinit zece ani de suferinte neintelese decat de cei ce-
au suferit intr'adevar tragedia unui neam sfasiat intre frati si pe
urma gatuit de strainii din launtrul lui si din afara. De zece ori,
am cautat si noi, pe cat ne-a fost cu putinta, sa ne incadram in bu
curia celorlalti muritori. Dar n'am fost sinceri, caci nu le-am sim
tit fiorul de altadata si nici somnul nu ni l-ă mangaiat amintirile
in cari am crescut. Nu mai simtim sfintele sarbatori, caci ne-am
departat si de Tara, unde eram mai buni si mai iubitori, si de Ii-
sus, pe care-L injuram si-L mintim zi de zi si de Neam, in care,ne
inselam pe noi, cand spunem ca mai credem in el si-l iubim.

Trairea intensa, sufleteasca are un efect mare asupra faptelor
si manifestarilor noastre ca oameni si deaceia trebuie sa ne topim
in aceasta traire, ca sa atingem tolul nostru urmarit.

Traim departe de vieata sufleteasca de odinioara. Nu mai sim-
tim nimic, care sa ne trezeasca macar la vieata de alta data. Sun-
tem asa de mici in fata misterului si maretiei dumnezeesti, incat
ar trebui sa ne ingrozim de noi insine.

Cine a mai zis anul acesta, cu emotia de alta data, traditiona-
lul "Cristos a inviat!" Nimeni.S'a mancat, si s'a baut. Atat. Fa-
tarnicii din biblie, cu maini si constiinte patate s'or fi si in-
chinat, caci si postisera de sigur, dar Iisus Cristos nu mai e in
sufletele noastre de mult.

L-am vandut, ca si Iuda din evanghelie.

Daca spunem"Cristos a inviat!" savarsim pacat mare, caci il
spunem stramb. Doar amintirile din noi daca ne mai revarsa in suf-
let curatia Deniilor, postirea fara prihana a Saptamanii Mari,Sfan
ta Vineri cu prohodirea la care multora ne-au picurat lacrimi din
ochi gandindu-ne la chinurile nevinovatului Iisus si moartea Lui
pentru mantuirea netrebnicilor de noi si, in fine, Invierea ...

Noi nu ne mai iubim intre noi ca alta data si nu mai credem
in nimic, de aceia suntem cu sufletele goale, pustiite ...

MAI AVEM ȘI BUCURII.

Anii de ratacire peste meleaguri nevoite ne-au adus atatea ne
placeri si ne-au compromis atata in fata strainilor, ca oricat am
incerca sa ne scuzam traesc atatea amintiri odioase in urma-ne, ne-
au blestemat atatia ca nici Dumnezeu in bunatatea-I nu ne mai iar-
ta. Odiosi criminali, banditi de codru sau fantastici bursieri ne-
gri, escroci mai talentati, gainari sau pungasi obisnuiti prin pia
ta ne-au facut de rasul lumii in fata tuturor strainilor adunati
prin Austria, Germania si Franta (credem ca nu s'au lasat nici prin
celelalte tari). Iti venia sa-ti frangi mainile vazand ce-au ajuns
unii cari trebuiau sa fie "nadejdea neamului".

Dar nadejdea adevarata a neamului suferea foamea si frigul,sta
data la fund, nevrand sa apara pe scena lumii, fara vreun rost. Si
dela aceasta nadejde a neamului, care-i peste hotar si inauntrul
bietei Tari, mai avem si bucurii.

Intr'o buna zi, distinsul nostru coleg, Stefan Baciu face o vi-
zita de rigoare marelui poet brazilian Manuel Bandeira, o persona-
litate a timpului sau si mare amic al Romaniei, care il primeste de-
la usa casei cu versurile neuitate ale bietului poet minor G.Sion:
"Mult e dulce si frumoasa/ limba ce vorbim,/ ca ea dulce armonioa-
sa/ alta nu gasim ..." si i-a recitat intreaga poezioara in chip
ireprosabil si simtit. Colegul Baciu nu stia ce sa mai creada, avea
impresia ca vorbeste cu un roman sau ca poetul brazilian stie per-
fect limba noastra. In orice caz, toti am ramas uluiti la asemenea
veste care-ti inlacrimeaza ochii de bucurie. Explicarea? Ani in ur-
ma fiind suferind la Davos, internat intr'un spital a cunoscut nis-
te romani bolnavi, fratii Goilav, dela care a invatat impresionan-
tele versuri al caror talc il cunoaste maestrul ...

Cercetand o biblioteca a orasului nu mica mi-a fost bucuria
cand am gasit o carte de economie politica de-a profesorului Mihail
Manoilescu introdusa in unele scoale comerciale din Brazilia. Tra-
dusa si introdusa in programa analitica a unei tari dela sfarsitul
lumii ... Dealtfel profesorul J. Lajugie dela Bordeaux il citeaza
alaturi de M. Brethe de la Gressaye, M. Bouvier-Ajam si Ugo Spiri-
to, printre marii specialisti in neocorporatism.

Stand de vorba cu un mare istoric al Braziliei m'a intrebat ce
mai face Nicolaie Iorga, si mi-a destainuit ca are acasa intre al-
te manuscrise o groaza de scrisori si carti cu autograf dela el si
Al. Xenopol. Mi-a vorbit cu atata caldura de ambii istorici, ca eu
am ramas mut de emotie. Dealtfel ce informatie puteam sa-i servesc?
Am tacut. Isi mai reamintea batranul dascal, cu chip oliv, ca la
Paris auzise in tinerete pe tanarul de pe atunci, maestrul George
Enescu, pe care nu-l va uita in vecii vecilor.

Fiind obligat sa compar in fata unui medic spre a-mi constata
sanatatea, ca sa pot ocupa un loc de ... servitor undeva la o in-
stitutie, medicul examinator auzind ca sunt roman si tradandu-ma
dupa vorba ca ar putea discuta ceva cu mine, mi-a pomenit unul du-
pa altul pe savantii nostri: George Marinescu, Obrejia, Bates, Can
tacuzino, Paulescu, Jianu, Paulian si Toma Ionescu, spunandu-mi ca
sunt capitole in medicina unde nu se poate invata fara ei ceva te-
meinic si definitiv. Ma cunostea atunci si nu era omul pregatit sa
vorbeasca cu un roman. Soliditatea cunostintelor lui de bibliogra-
fie m'a uluit si l-am privit cu un nespus drag, ca pe o cunostinta
de zeci de ani. Era un tanar medic internist, plin de inteligenta.

Ed. Pichon citeaza in a sa "Le dévelopement psychologique de
l'enfant et de l'adolescent" (1936) alaturi de celebrul Vaschide si
pe C. Noica.

Domnii A. Manoil si Al. Rudinescu sunt, nu intamplator, refe-
riti bibliografic intr'o revista de specialitate medicala din Mila
no.

Roger Cousinet citeaza pe profesorul secundar C. Muresanu, o
valoare a scoalei romanesti cu lucrarea "De l'éducation de l'ado-
lescent par la composition libre".

In revistele de econometrie americana gasim aproape permanent
pe dl N. Georgescu-Roegen, pus la loc de cinste cu articole grele
si judicioase.

La fel marele G. Titeica, cu Horia Hulubei si Racovita. Sta-
tisticianul argentinian, prof. C. Dieulefait il citeaza pe N.Abra-
mescu al nostru. Colega noastra de pe vremuri, dascalita de engle-
za, Iris S. Podea scrie un articol "Pan-American Sentiment in
French Canada" in "International Journal" (Toronto), pe care-l cali
fica Dl Marcel Roussin, profesor la Universitate din Ottawa ca"tra
vail formidable". Psihologul american Farnsworth citeaza pe marele
nostru maestru George Enescu printre cei 12 mari compozitori con-
temporani ai lumii.

In "Scientific social survey and research", volum serios apa-
rut in 1950 si datorit Dnei Pauline V. Young, se elogiaza scoala
sociologica a lui D. Gusti, care a trecut dela teorie la practica

pentru a studia vieata satului romanesc. Autoarea remarca metoda lui Gusti de care se uzeaza astazi cu mare succes in Statele Unite ale Americei.

Sau Robert Park care citeaza in "Race and culture" pe marele vizionar si om politic Aurel C. Popovici cu a sa celebra lucrare "Die Vereingten Staaten von Gross-Oestreich".

N'as vrea sa uitam pe grandiosul Marcel Proust, legat de noi Romanii prin fratii Bibescu, si care caracteriza pe neuitata Anna de Noailles, mladita scumpa basaraba "notre plus grand écrivain, le puissant et sage esprit, le merveilleux génie qui nous entr'ouvre le secrêt de toutes choses".

Deci, mai avem si bucurii si ne putem mandri cu asemenea fii alesi ai neamului. Valuta noastra spirituala prin acestia si prin altii se mai mentine in lumea care e necrutatoare cu prostiile noastre, mai ales.

Conferintele savante ale dlui Mircea Eliade, invitat pretutindeni, premierea dlor Emil Cioran si N. Baciu, cu premii putin obisnuite strainilor oarecare, cinstirea de catre lumea invatata franceza a dlui Prof. Petre Sergescu si risipirea stiintei Dsale cu atata larghete, cum si recent, pretuirea dlui Prof. Marinescu de catre Academia spaniola, pretentioasa, sunt marile noastre bucurii si deci sa ne gandim ca tot mai putem sa deschidem ochii in lume fara sa rosim. Chezasia este asa de puternica ... numai noi se ne umbrim la ea, meritandu-i umbra ocrotitoare.

"FĂRĂ ȚARĂ" de IONEL GRIGORIU.

Volumul "FĂRĂ ȚARĂ" este o comoare de poezii poporane romanesti, stranse cu pricepere deosebita, si explicate prin note interesante de catre harnicul dascal Ionel Grigoriu. Bogata biblioteca dela Heidelberg i-a pus la dispozitie colectiile si revistele necesare in specialitate (si noi ii multumim Almei Mater pentru aceasta) iar Biblioteca romaneasca din Freiburg i.Br. a mimeografat-o in chip excelent (la care se adaoga si talentul dlui G. Plesea) savarsind al doilea act de constiinta nationala. Noi accentuam aceasta si felicitam pe inimosul editor, dl Virgil Mihailescu.

Nu se poate un dar mai de pret adus Romanilor pribegi - dupa editia Eminescu - decat colectia de poezii poporane, atat de maestrit intocmita de Ionel Grigoriu, fostul lector de l. romana la Universitate din Heidelberg. Selectia enormului material de care a dispus culegatorul este tare chibzuita, iara lectura acestor franturi de suflet romanesc alina durerile pribegiei. Bucati, in mare parte clasice, poarta scanteia geniului neamului romanesc, care a creat poezie necunoscuta in imprejurari istorice, vitrege de necrezut aproape. Extragem cateva fraze din calda si docta prefata a lui Grigoriu:

"Poeziile de fata nu vin sa implineasca o lipsa, caci atata vreme cat noi insine nu le vom renega, ele traesc in noi, parte integranta a fiintei noastre. Cu ele nu-au adormit maicutele in leagan, cu ele ne-am jucat in ulita copilariei, cu ele am colindat dela casa la casa, cu traista plina de colaci si de nuci, din ele am gustat pentru prima oara frumusetea pamantului si cerului romanesc si cu ele ne plangem astazi nenorocul, redapatandu-ne tot din ele, increderea in zile mai bune.

Nici nu le publicam, pentru ca acolo unde ele s'au nascut ar fi fost date uitarii, sau cenzura straina le-ar fi interzis. Poezii le lui Eminescu sau paginele de mandrie nationala ale lui Iorga pot fi interzise, pot fi distruse. Ele sunt scrise si strainul se poate lua la lupta cu ele. Dar poezia poporana este furisata in fund de suflet romanesc si nefiind scrisa, strainul, in lupta cu spiritul, ramane neputincios.

Ele vin sa ne intovaraseasca pe noi, cei din afara, pe drumul spinos al ratacirilor noastre, pana in ziua cand, impreuna, ne vom intoarce, de unde am plecat: si ele, si noi".

Randuri rupte dintr'un suflet bogat in iubire de tara, cari totus iti tulbura inima ...

Binemeritate laude harnicilor carturari Ionel Grigoriu si Virgil Mihailescu pentru stradania lor incununata de succes.

"CULTURA DIN ROMÂNIA ÎNTRE CIOCAN ȘI SECERĂ".

In editura Societatii culturale "ROMÂNIA" din São Paulo, editura care a luat fiinta de curand si care este absolut necesara pribegiei noastre, a aparut o brosura de 20 pagini datorita dlui Niculaie Dumitrescu sub impresionantul titlu "CULTURA DIN ROMÂNIA ÎNTRE CIOCAN SI SECERĂ". Dsa face un aspru rechizitoriu asa zisei culturi din RPR cu o argumentatie elocventa si intr'un stil viciu si sprintar. Dela August 1944 pana astazi nu mai exista literatura romaneasca, adica acea manifestare a scriitorilor romani, de a reda specificul neamului romanesc. Scriitorii sunt simbriasii guvernului "pentru un blid de linte" (altfel ar lua drumul Siberiei) si scriu ce li se dicteaza. Orice tradare de scris "burghez" aduce dela sine si ... "reconsiderarea" scriitorului.

Motivele de inspiratie sunt aceleas "uzine pantecoase" si acei asi mizerie omeneasca "poetizate" in chip nerod de insi fara talent, dar oameni de-ai stapanirii, cari trebuie sa fie si literati la rigoare. Ai si mila de asemenea oameni cari impresioneaza printr'o prostie mare cat Uniunea Sovietica. Mai sunt strecurati si poetastri burghezi ca: Eugen Jebeleanu (dela "Țara noastră" a lui O Goga), biata Sanda Movila (recte Maria Ionescu, sotia nefericita a lui F. Aderca), rusnacul M. Beniuk, armenii Sahighian si Cassian, Serebreanu, Brates (Braunstein), A. Toma cu flacaul dsale Sorin si altii multi.

Revolta dlui N. Dumitrescu este perfect legitima! Unde sunt scriitorii romani adevarati, cari scriu romaneste? Simbriasii? Nu. Atunci? Nu exista literatura romaneasca.

Inspiratia romaneasca trebuie sa fie ... scriitorii sovietici, singurii cari scriu cum trebuie sa se scrie astazi. Vatafi literari vegheaza ca si literatura sa nu fie burgheza.

Tot ceiace poarta specificul neamului este pus la index, cenzurat aprig, aruncat pe foc, sau daca reprezinta valoare este dus la Moscova.

Literatura este pulverizata, pictura, muzica la fel instrainata si nu mai are nimic comun cu glia stramoseasca!

Scrie dl N. Dumitrescu undeva:"... poate ca mai exista o literatura romana in devenire, si ca atare profundamente revolutionara, in munti, acolo unde haiducesc cateva zeci de mii din cei mai buni fii ai neamului nostru, care scriu, cu nadejdile si sangele lor, o noua filosofie si o noua Miorita. Aceasta categorie din urma, se afla in fata anonimatului, dar se apropie ziua, in care vor iesi la lumina ganduri si cuvinte de-o putere, cum inca nu a cunoscut literatura romana".

ANTOLOGIA POEȚILOR ROMÂNI ÎN EXIL.

Nu vrem sa pierdem prilejul de-a saluta - ca pe un eveniment cu totul afara din comun, aparitia "Antologiei poetilor romani in exil" (Colectia "Mesterul Manole", Buenos Aires) alcatuita si ingrijita cu inalta pricepere, amara truda si desavarsit succes, de poetul Vintila Horia. Scriem aceste randuri, cu convingerea nesdruncinata ca "Antologia" aceasta, este - pe taramul cartii romanesti in pribegie, cea mai importanta contributie, si ne grabim sa o semnalam si sa o salutam ca atare.

Doisprezece poeti (Valeriu Anghel, Stefan Baciu, Al. Busuioceanu, N. Caranica, Aron Cotrus, Const. Virgil Gheorghiu, N. S. Govora, Al. Gregorian, N. I. Herescu, Vintila Horia, Vasile Posteuca si Yvonne Rossignon-Monchinelli) sunt prezentati diasporei romanesti -

si aceasta intalnire, desigur ca va reprezenta pentru toti iubitorii de poezie si spirit, intalnirea cea mai de pret, pentruca sufletul adevarat al tarii adevarate vorbeste in aceste pagini. Vers romanesc rasuna in lume, si ni se pare a nu fi o intamplare numai, ca aceasta culegere a putut vedea lumina zilei tot pe pamant latin.

Daca numaram bine, si credem a nu ne insela in aceasta numaratoare fapte romanesti au fost pana acum foarte putine in exil. Franti si divizati in bisericute, multi au uitat de Biserica - de tutelara prezenta a Tarii sfasiate. Si datorita faptei unui poet, (cine spune ca poetii sunt visatori - si nu oameni de actiune?) - iata ca putem intra acum in aceasta Biserica, pe usile imparatesti ale poeziei.

Marea poezie a lui Aron Cotrus, strigatul patetic al lui Valeriu Anghel sau acea coplesitoare evocare a Bucurestilor nostri scumpi, datorita lui Vintila Horia, armoniile lui Const. Virgil Gheorghiu, ca sa nu amintim decat pe cativa, care ne sunt mai aproape de suflet, - pentru care roman nu sunt oare aceste strofe, cele mai pure si binevenite izvoare de apa vie?

Astazi, cand cartea e cu mult mai mult decat o culegere de pagini intre coperte - cand ea si-a reluat rolul si misiunea de arma - "Antologia poetilor romani in exil" este nobila spada spirituala, cu care un popor isi apara fiinta. Pentruca implineste o nevoie, ea va trebui sa fie nelipsita din mainile - dar mai cu seama din inimile si mintile tuturor acelora, pentru care Tara e ceva mai mult decat o amintire, sau o mustrare, care se alina cu un kilogram de cafea boabe trimis nevoilor Tarii.

Cand va veni randul Istoriei, si al istoriei literare - in cazul lui Vintila Horia, se va vedea cine a facut treaba - si cine nu. Pana atunci insa, e de dorit, ca realizarea pe care a izbutit-o acest poet, sa patrunda in fiece casa romaneasca, in fiece chilie de pribeag - dela Tara de foc, pana la marile zapezi ale Tarilor Nordice.

Cititi "Antologia poetilor romani in exil" - dati ascultare poetilor, care pentru voi toti cei risipiti si incercati, de aici si de acolo, au dat sunete noi doinei, elegiei, si sonetului; sunetele acestui tragic exil!

Pentru acel care cunoaste greutatile editoriale, pentru cel cat de cat familiarizat cu cartea, nu mai e nevoie sa spunem, ca aparitia unui mandru volum tiparit in romaneste in exil, e un miracol, o adevarata odisee. Tipografi, turnatori de litere, furnizorii hartiei, atat de greu accesibili, legatori, toti au fost infruntati cu succes de poetul Vintila Horia. Sarac, singur, necajit - dar biruitor, el a facut o fapta, care dovedeste ca Horatiu nu are totdeauna nevoie de Mecena.

Asadar: cititi "Antologia" aceasta a exilului nostru, al tuturor

FOLCLOR.

Nu mai ie pă timpu lu Caragea
Cân facia Rumânu tot ce vria,
Acu e pă timpu lu Carol Întâi
Cân tot Rumânu trebuie să aivă căpătâi

(moș Tudor Popescu de 84 ani (in 1940)
din com Valdomir, 7 km dela Silistra
azi in Bulgaria)

CRONICA LITERARĂ

OCT. BÂRLEA, De confessione orthodoxa Petri Mohilae. Frankfurt a. Main, J. Knecht, 1948. xiv, 1 f., 227 p. errata.

Lucrarea stiintifica de fata este o teza de doctorat in istorie religioasa si autorul a reusit sa prezinte un material enorm intr'o forma usoara si aleasa, pentru a oferi oamenilor de stiinta o problema de mare importanta, mai ales, astazi.

Creatorul bisericii rusesti a fost Petru Movila (Moghila), fiul voevodului moldovean Simeon Movila. S'ar fi nascut la 1596 sau 97 si a murit la 31 Dechemvrie 1646. A studiat limbile clasice la Paris (dupa unii autori) si la Leopol in Polonia (dupa altii) unde se refugia familia si intra in oaste. Curand prefera tihna chiliei de piatra in lavra Pečerska de langa Chiev, scarbit foarte de luptele fratricide din Moldova (1625).

Chemarea dumnezeiasca il fixeaza definitiv in vieata lui viitoare de prelat organizator. In 1629, scoate un Euchologion, care, desigur nu este la inaltimea operei lui Goar, dar care-l arata in lumina vesnicei lui preocupari. In 1632 este ales de Sobor, Mitropolit. In 1643 scrie pentru teza ortodoxiei faimoasa carte "Pravoslavnica marturisire" (De confessione orthodoxa) aprobata de toata lumea clericala ortodocsa fata cu rataciri1e calviniste ale lui Cyril Lucaris, patriarhul Constantinopolei.

Valoarea si ecoul in lumea teologilor a facut sa prezinte interes mare pentru toata crestinatatea si fu tradusa in greceste si latineste de Panagiotos in Amsterdam (1662) si de Hoffmann in Leipzig (1693). Germanul Frisch o tipari in limba germana la Frankfurt a. Main in 1727 si alta traducere aparu la Breslau in 1751. (Ce minunata coincidenta ca si opera de fata tot in acelas oras sa fie imprimata). Kimmel o integra in Libri Symbolici Ecclesiae Orientalis (Jena, 1843) ca pe o opera dogmatica de necontestat.

Pentru a avea taria dogmei si a nu mai da loc la diverse interpretari si comentarii fu prezentata, corectata si revizuita in Sinodul dela 1640, tinut la Chiev, la Constantinopol in 1642 si la Iasi in 1643, in fata unui sobor ruso-greco-moldovan, la cari au asistat si Munteni si eretici fractionisti in frunte cu Meletie Syrigos, iara Varlaam, carturarul mitropolit al Moldovei prezenta faimosul sau "Raspuns la Catechismul calvinesc" opera teologica si literara de seama a sec. XVII-.

Ceiace este important si clar din aceste desbateri este faptul ca darzul Petru Movila afirma adevaruri asupra dogmei catolice(este vorba de sacrament) prin care arata ca n'au fost create tarziu de Papalitate sau teologia scolastica, ci au ramas dintru inceput aceleasi. De-aci unitatea bisericii crestine universale. Principiile sunt aceleasi, metodele sunt diferite si astfel s'a dat nastere celorlalte confesiuni cunoscute. Aci se vede marea intelepciune a invatatului mitropolit.

Petru Moghila a creat Academia pentru stiintele libere la Chiev, a introdus limbile clasice in invatamantul teoretic teologic din Rusia, iar ca poet religios a creat piese cu misterul Nasterii Domnului, jucate multa vreme in popor.

Regretatul Sextil Pușcariu ne reaminteste ca invatatul rus Welin nu stia cui sa-i atribuie titlul de cel Mare: Tarului Petru sau lui Petru Movila, fiind vorba de reforma Rusiei.

Lucrarea Par. Oct. Bârlea este conceputa in trei mari parti:

I. Epoca ortodocsa a bisericii crestine fata'n fata cu influentele luterana, calvina si sociniana si respingerea protestantismului infiltrat in Moldova.

II. Istoria confesiunii ortodocse in totul ei: dogma, cele trei adunari sinodale dela Chiev, Constantinopol si Iasi, editiile scoase la diversele popoare, izvoarele confesiunii, precum si corecturile adoptate dupa pronunerile sinodale.

III. Confesiunea ortodocsa propriu zisa: ortodoxia fata cu catolicismul si protestantismul, cum si autoritatea ei mondiala.

Deasemenea sunt prezentate opere capitale si scriitori teologi de seama din toata lumea ortodoxa.

Lucrarea are o bibliografie completa a problemei si autorului nu i-a scapat nici un izvor autohton sau strain, care sa nu fie utilizat cu spor.

Problema propusa in aceasta teza n'a mai fost tratata in acest fel de nimeni si de-aci marele merit al Par. Bârlea, care prezinta o lucrare stiintifica, ce trece hotarele unei teze de doctorat.

Trebuie notat ca recenzentul are de luptat cu o redactie sobra, aproape abstracta, nu tocmai familiara. Limba latina a parintelui autor intrece stilul obisnuit bisericesc si se apropie de expresivitatea clasica a sfintilor parinti.

Gasesc chiar explicarea clara, ca in atatea reviste si ziare romanesti de cultura sau politice, n'a aparut macar un rand, care sa vesteasca aparitia unei publicatiuni de asa mare valoare.

ÉMILE TURDEANU, La littérature bulgare du XIVe siècle et sa diffusion dans les pays roumains. Paris, Imprimerie nationale, 1947, vii, 188 pag.

Prin mult regretata moarte a invatatului N. Cartojan, domeniul istoriei literare vechi este sdruncinat puternic si la o eventuala normalizare a Universitatii noastre romanesti, este greu sa se precizeze un urmas demn de maestru. Stiinta ilustrului disparut a umbrit specialitatea, iara munca-i metodica a stapanit generatia noastra. Dintre mladitele crescute la scoala lui Cartojan se ridica, datator de sperante, dl Emil Turdeanu, despre a caruia lucrare vom vorbi succint aci.

Subiectul Dsale este ingrat si presupune o vasta cunostinta de istorie veche literara si paleoslava, pentru lamurirea unor probleme vechi, ce ne intereseaza si pe noi si in a caror informatie suntem absolut saraci. Afara de I. Bogdan, N. Cartojan, P.P. Panaitescu, si desigur, B.P. Hasdeu, toata informatia bibliografica o are autorul din autorii slavi. Aci sta marele merit al cercetatorului, care a invins subiectul atat de greu, prezentand o valoroasa lucrare istoriei literare si slavisticei in genere.

In sec. XIV-lea cade Bulgaria sub stapanire turceasca. Teoriile spun ca multi oameni de cultura din sudul Dunarii au trecut in Tara Romaneasca spre a salva manuscrise sau opere de seama.

Romania, care a suferit numai influenta sudslavica isi afirma originalitatea puternic in sec. XVIII-lea. Pana atunci traduceri in manuscrise din mediobulgara vor tine locul lucrarilor originale si se va pregati terenul pentru stralucita epoca dela 1550 inainte, ce va renaste din lupta intre elementele straine si rezistenta valorilor autohtone.

Autorul precizeaza ca scoala M-rea Parorea, ca si centrul cultural dela Tarnova, n'au putut sa influenteze mult vieata spirituala dela Nordul Dunarii. La fel Kelifarevo si Vidinul. Se stie ca aproape n'au trecut manuscrise peste Dunare in aceasta epoca. In sec. XV-lea via activitate a manastirilor romanesti, cum si interesul voievozilor intru dezvoltarea culturala, da impuls mare literaturii mediobulgare, creindu-se astfel o literatura de traduceri, copii, imitatiuni, in Tara Romaneasca (Varlaam si Ioasaf, Syntagma lui Vlastares, etc.). In schimb opera patriarhului Eftimie (1375-93) a patruns in patru cicluri importante: ciclul calugarului Gavril, dela M-rea Neamt (prin ce mod nu se poate stabili) cuprinzand copii de pe Legenda Sf. Ion din Rila, Sf. Ilarion din Meglen, Sf. Mihail din Potuka, Sf. Ion din Poliboton, Sf. Mucenica Nedelea (Sfanta Duminica din basmele noastre) si Sf. Filoftea si care reprezinta prima filiatie din opera invatatului patriarh; ciclul gramaticului Vladislav (panegirice si hagiografii) o parte indreptat spre Serbia, iar alta parte prin M-rea Rila catre Moldova. Mai erau si trei scrisori ale lui Eftimie catre Ciprian Tamblac dela Atos, Nicodim dela Tismana si mitropolitului Antim (nu Ivireanul) al Munteniei. Iaras nu se poate sti cine le-a adus si cum; al doilea ciclu al gramaticului Vladislav - retradus din sarbeste in bulgareste, cu-

prinzand vieata Sf. Ion din Rila si vieata Sfintei Paraschiva; ciclul liturgic al manastirii Zografi, adus direct de un calugar Varlaam Demostik, in vremea lui Petru Rares. Cuprinde liturghiile Sf. Ion Gura de aur, Sf. Vasilie cel Mare, et. si rugaciuni; in fine, grupul de scrieri izolate cu vieata Sf. Filoftea, Sf. Paraschiva, Sf. Constantin si Elena. Autorul prezinta descriptiv toate copiile mediobulgare, cari au format intr'adevar o literatura slava-mediobulgara, pe pamentul nostru, incearca sa identifice factorii intelectuali bulgari cari au manifestat o activitate de vieata religioasa la noi si precizeaza figura mare a patriarhului Eftimie, care a imprimat o vieata si o activitate stralucita in putinii sai ani de pastorire a Bulgariei.

Lucrarea Dsale bazata numai pe documentare solida, precizeaza definitiv filiatia dintre manuscrise, relatiile de cultura intre Bulgari si Romani in evul mediu, si spulbera romantismul stiintific,hazardant, cu privire la problema. Incontestabil, ca medievala cultura bulgara a trecut din patrimoniu bizantin, prin muntele Athos,unde s'au faurit copii de pe texte si reguli de vieata religioasa. Aceasta literatura mediobulgara pe teritoriul romanesc nu inseamna de loc bulgarizarea culturii romanesti din secolele XVI-XVII-lea. Mediobulgara era limba bisericii si a cancelariei in vreme ce poporul creia limba doinelor si a baladelor istorice.

Intrucat vieata noastra politica era in functie de presiunea otomana spre Europa si eram deci legati de Bulgari si Sarbi prin acelas destin, voevozii au adoptat limba oficiala cea mediobulgara spre mai buna intelegere intre cele trei popoare. Ei n'au facut-o spre a ne slaviza sau spre a adopta o cultura de care noi n'am fi avut nevoie. Ortodoxia noastra a fost cauza reala, ca monahii sudslavici se opiloseau la manastirile noastre, unde, uneori desfasurau activitate intensa in cadrul literaturii ortodoxe, valabile pentru toate popoarele ortodoxe, in traducere respectiva fiecarui neam. Sursa tuturor textelor este greceasca, trecuta in traduceri sau original celorlalte popoare. Noi am luat-o deci prin intermediu sudslavic.

Romanii au luat din aceste imprumuturi tot ce-au socotit ca este literatura de baza, ortodoxa, care n'a constituit nici cand opera originala sau de sinteza (oricat ar fi fost de cizelata) pentru literatura noastra religioasa.

Autorul conchide, si suntem de acord, ca literatura slavo-romana a asimilat texte din lumea sudslavica timp de doua secole, si deci nu-i rezultanta unui surplus de literatura suddunareana, un conglomerat creat de imprejurari, ci este rezultanta asimilatiunii, in curs de veacuri a valorilor culturale din lumea balcanica.

Bibliografia consultata de Dnul Emil Turdeanu este fantastica. Dsa a cules un material urias, de pretutindeni; dar a redat specialitatii o lucrare. O asemenea lucrare nu putea fi inchinata decat memoriei lui N. Cartojan, marele specialist in aceste probleme.

Tiparirea ei de catre "Institut d'Études slaves" dela Paris este iarasi, o chezasie de seriozitate stiintifica, cu care este conceputa.

De altfel ne este cunoscuta demult metoda de lucru si zelul Dlui E. Turdeanu. Realizarile Dsale fac parte din sperantele cu cari traim intru viitorul stiintei romanesti masacrate.

BASIL MUNTEANU, Geschichte der neueren rumänischen Literatur. Wiener Verlag, 296 S., 1943.

Aparitia acestei lucrari este o introbare si - o deziluzie. Introbare, pentruca si impresia ca te gasesti in fata unei istorii a influentei franceze in literatura romana; deziluzie, pentruca indox-ul cartii contine 226 de numiri straine, 49 numiri de personalitati culturale si numai 28 numiri de poeti si [illegible] romani dela 1866 incoace.

D-l Vasile Munteanu, profesor de limba si literatura franceza la Univ. din Bucuresti, un stralucit elev al lui Ch. Drouhet ar fi facut foarte bine daca ar fi continuat subiectul tratat pe vremuri de prof. Apostolescu, caci de-asa tratate avem nevoie.

Lucrarea, asa cum se prezinta in fata strainatatii, ne face sclavii literaturii franceze, si, nu suntem, ca sa fim sinceri decat admiratori ai ei. Literatura romana ca o "ancilla" a literaturii franceze este pentru noi, servii patimasi ai limbii materne, o mare inexactitate, perfect controlabila.

Ne reamintim cu mult drag de vremea dela 1922, cand dl Vasile Munteanu student in ultimul an la litere, delicat si prietenos, cu un "Mercure de France" in subsoara (asa il vad eu, pe-atunci student in anul I) se preumbla prin curtea Caminului Sf. Voevozi, intretinandu-se cu tinerii studenti. Si am fost si eu unul dintre aceia, care ii indragisem vorba calda si amicala. Ma doare insa ca acuma trebue sa remarc unele adevaruri pentru restabilirea dogmei stiintifice lezate intrucatva prin opera Dsale.

Chiar daca intentia Dsale a fost sa redea un précis de literatura romaneasca, totusi nu trebuia sa omita din lirica noastra pe Ion Sân-Giorgiu, I.Gr. Perieteanu, A. Mândru, Har.G. Lecca, G. Ranetti, I.Al. George, Eug. Ciuchi, Ion Buzdugan, V. Ciocâlteu, M. Celarianu, Dragos Protopopescu, G. Tutoveanu, Eug. Relgis, M. Codreanu, George Dumitrescu, N.I. Herescu, Vladimir Streinu, Ion Gane, Radu Boureanu, Valeriu Cârdu, Vasile Posteucă, si altii mai tineri, apoi Mia Frollo si Lucia Mantu.

Asa de vitreg tratati G. Murnu si G. Gregorian.

Proza noastra este lipsita de Eugen Botez (Jean Bart), P. Locusteanu, V. Demetrius, C. Gane, C. Manolache, Joachim Botez, Sarmanul Klopstock, M. Dragomirescu si Vasile Pârvan.

Oare nu prezinta valoare estetica un Corneliu Moldovanu, umoristul Valeriu Grecu, sau marele G. Topârceanu. Tratare asa de ingrata fata de I. A. Basarabescu, Em. Gârleanu, Gala Galaction, C. Sandu Aldea, C. Hogas, Lascarov-Moldovanu, V.I. Popa, G. Braescu si mai presus de toti C. Stere? Nici o vorba despre Al. Davila, Mihail Sorbul, G. Ciprian, cum si Tudor Musatescu sau I. Sân-Giorgiu (ca dramaturg)?

Este destul de surprinzator ca din capitolul "Soziologie, Psychologie, Sprachwissenschaft" lipsesc: M. Gaster, H. Tiktin, N. Draganu, Th. Capidan, O. Densusianu, N. Cartojan, Iorgu Iordan, Tr.Braileanu, I.A. Candrea si Aurel Popovici.

Critici ca- Bogdan-Duică, H. Sanielevici, P.V. Hanes sau mai tineri ca: G. Baiculescu, G. Cardas, Al. Iordan, L. Predescu sau Eufrosina Dvoicenko, S. Cioculescu, Vladimir Streinu lipsesc total.

Nici un cuvant despre traduceri din alte limbi, cari sunt monumente de limba romaneasca (Homer, Ibsen, Lucretius, Platon, Tolstei, Puschin, Antologiile lui I.Gr. Perieteanu, I. Gane sau Gr. Salceanu).

Niciun cuvant despre Biblia din 1938 a Fundatiei Regale, tradusa de preotii profesori Vasile Radu si Gala Galaction si care este un mare eveniment literar, esita in aceias şi la 300 de ani dela Biblia lui Serban.

In privinta scriitorilor romani de limba straina credem noi cu certitudine ca pe langa mult simpatizatul "oltean" Al. Macedonski (al carui parinte dimpreuna cu Urdareanu l-a vandut pe Tudor Vladimirescu) trebuiau sa apara creionati macar si Elena Vacarescu, Ana de Noailles, Leon Feraru, Petre Neagoe, Panait Istrati, Leon Donici-Dobronravov, etc.

Ce ne facem cu traducatorii si scriitorii minoritari (in special sasi si unguri) de limba romana sau germano-(ungaro)-romana cari nu sunt mentionati nici de noi Romani, nici de popoarele respective. N'au drept la vieata literara?

Mai apoi, ne permitem sa reamintim ca marele Eminescu a compus o gramatica sanscrita, care se gaseste in manuscris la Bibl. Univ. din Iasi; el citea in original frumusetea textelor indice, nu in limba germana cum se spune. Pe urma este o lipsa de pietate fata de geniul neamului nostru sa spunem ca doar in momentele lui de alienatie mentala se stradaia sa invete tot soiul de limbi. Oricine stie, ca el a urmat intre altele, la Berlin, cursuri de matematici si egiptologie, si nu era nebun sarmanul de el, ci doar avid dupa stiinta ce-o gasea din belsug in Germania. Eminescu n'are catusi de putin urma vreunei influente franceze (s'au caznit Siadbei si mai apoi Rascu sa arate contrariul), el a trait spiritual atmosfera romantica germana a vremii sale si in mediul pe care-l frecventa la Berlin, Viena sau Bucuresti.

Noi, am crede ca Lucian Blaga este mai mult un mare filosof al culturii decat poet si dramaturg mai ales.

Pe urma credem ca nu-i bine sa ne pripim, in domeniul literar, cu consfintiri definitive. De pilda nu putem spune ca V. Papilian este superior lui C. Moldovanu sau V.I. Popa; pentru o teza de doctorat buna nu putem inlocui pe G. Bogdan-Duica cu ... Ion Chinezu (nu l reamintim si-l iubim ca pe-o tanara valoare); sau sa consideram pe Ilarie Voronca, Mihail Beniuc, si poate pe romul Paraschivescu (n.n.) ca nadejdile liricei romanesti. N'am ajuns in acest hal nenorocit sa pescuim elemente dubioase, ca sa continuam traditia literaturii romanesti inca bogata in batrani si tineri literati, in tara si peste hotare.

Alegerea portretelor cat se poate de palida: daca Macedonski si Garabet Ibraileanu apar ca niste arhangheli ai literelor romanesti, apoi Iorga animatorul culturii neamului este redat prin odios bust, iar Eminescu, e drept o simbolizare intraripata, dar fara sa fie el. Nu mai vorbesc ca taranul din Humulesti nu mai are loc din cauza aristocratilor olteni sau armeni ... Prezentarea culturii noastre in strainatate s'o privim cu mai multa dragoste (cum fac fratii maghiari de pilda). Sa ne preocupe exactitatea, estetica, valoarea si impresia ce-o vom produce, altminteri diminuam tot ce-avem noi mai scump.

Traducerea Dr-lui Franz Thierfelder este minunata si e intr'adevar o capodopera a genului.

EUGEN RELGIS, Romain Rolland. Montevideo, "Humanidad", 1951. 208 p.

Flacaiandru fiind inaintea marelui rasboiu mondial nu rareori sedeam cu ochii aromiti pe stihurile dlui Eugen Relgis, tanar pe-atunci si el, in coloanele "Flacarei" lui C. Banu-Mefisto sau ale "Vietii Noua" a lui Ovid Densusianu ... Imi placeau, dar nu puteam sti de ce-mi placeau. Nu stiu ce adanca armonie interioara, ma tintuia de text si ma facea sa visez aevea. Si-acum, dupa vreo 30 de ani vad volumasul cu coperta liliachie, tiparit la Iasi, cu schite, legende si insemnari japoneze, intitulat "Soare Rasare", care iarasi mi-a dus gandul spre tara de vis si nostalgii ale tineretilor noastre ... La fel, simt hartia de creta a copertei cartii "Biologia rasboiului" si cu expresiva fotografie-frontispiciu a lui Nicolai ... Pe urma, ceva mai varstnic, lucrarile de idealism pur ale filosofului Eugen Relgis. Ma miram eu, cum un poet asa de sensibil, delicat si eteric, se framanta interior cu patima de om evanghelic pentru restabilirea unor principii pe care oricine le simte si le doreste sincer sa se infaptuiasca. Si am citit cu nesat "Coloane printre ruini", "Principiile umanitariste" si tot ce produce apostolul pacii idealei printre oameni, Eug. Relgis. De multe ori gandeam ca era mai bine sa se fi nascut in vremea lui Platon, cu carear fi realizat, practic o republica a filosofilor si ar fi creat fericirea lumeasca mai de vreme, dar n'a fost sa fie asa. Afinitatea de gand si inima cu marele Romain Rolland, pe care-l iubeste si de care a fost asa de pretuit este izbitoare si ne bucura ca "Umanitaristul dela Villeneuve" avea un prieten intr'un roman, ce-i prindea gandurile intraripate.

Materialulales ce-l prezinta in redactare spaniola de astadata dl Eug. Relgis, nu mi-i strain de loc. L-am mai savurat altadata in gazete romanesti, dar astazi se prezinta pe plan mai general si mai actual. Cazna, si trebue sa recunoastem ca este o cazna, a acestui filosof umanitarist, mie cel putin, imi trezeste in suflet ecouri din vremi de mult apuse. Nu stiu de ce il vad pe autor in picioare goale, cu plete rasfirate pe umeri, invascut in camase lunga de canepa, cu un curmeiu de teiu in juru-i, printre pescarii galileieni, pregatindu-se sa soarba cuvintele Mantuitorului si apoi, mai tarziu sa plece in lume spre a impartasi oamenilor invatatura si care nu poate sa sfarseasca decat crucificat. Asa mi-l imaginez eu pe poetul, care de o vieata intreaga de om predica un idealism ce-l simtim in toata umanitatea lui mareata.

Trebue insa sa fim atenti fiindca gogorita comunismului si respectivii propagatori vor sa faca o confuziune intre umanitarismul, omenia aceasta platonica si crestina, neintinata, cu principiile de "fericire paradisiaca" cu "lumina dela rasarit", cu "diferiti geniali", etc. etc., si vor sa profite din acest lucru. Trebuie retinut, ca fericirea ce-o sustine cu caldura spirite ca R. Rolland, Nicolai, Eug. Relgis, n'are nimic cu "fericirea" dela Moscova.

Corespondenta de gandire intre Rolland, Nicolai, Gandhi si Relgis, n'are nimic comun cu pozitiile fata de "fericirea umana" reflectata de dnii Cachin, Thorez, sau ... Petrica Groza.

Asa, ca sa fim intelesi pentru totdeauna.

Citind principiile umanitariste expuse cu credinta desavarsita si sincera de dl Eug. Relgis, ramai ingandurat, ca omenirea este departe de se iubi si intelege, de a infaptui imparatia lui Dumnezeu, al tuturora departe de politica, ci doar pe calea culturii si intelegerii intelectuale singura mediatoare intre popoare; dar te si tulbura necinstea celor interesati astazi, cari vor sa compromita ideile de puritate evangelica sustinute de oameni integri sufleteste, prin cele mai odioase manevre politice, cu cari umanitaristii adevarati nu se pot impaca niciodata.

I. G. DIMITRIU

C R O N I C A   M U Z I C A L Ă

MOARTEA LUI DINU LIPATTI.

Intaiu a fost un copil minune. In casa parintilor sai, asezata la un colt al Bulevardului Lascar Catargiu, nu departe de Piata Victoriei, geniul muzical al micului Dinu s'a facut remarcat foarte devreme. Era in anii buni ai Cetatii lui Bucur, in anii cand o carte noua, un concert, o expozitie sau o premiera teatrala, preocupau din plin luarea aminte a publicului si a specialistilor. Dinu Lipatti s'a ivit asemeni unui miracol. Copilul plapand, cu ochii enorm deschisi inspre lume, si totusi intorsi inspre universul sunetelor, a existat, din clipa in care degetele sale maestre au trecut pentru prima oara peste clape. Unii critici atoatestiutori si docti, tin minte ca s'au strambat. Copilul minune nu era pe placul lor, si deaceea repetau cu inversunare lectia binestiuta despre "talentele precoci", care se ivesc, pentru a se pierde cu aceeasi iuteala cu care au aparut. S'a vorbit de virtuozitate, dar prea putin de vocatie - si iata ca astazi, dupa ce nu au trecut nici doua decenii dela acele zile indepartate, viata lui Dinu Lipatti, curmată atata de tragic si de prematur, a aratat tuturor, pana si ilustrilor anonimi cu condeiu critic, ca acela care era tratat ca un biet copil minune, avea sa duca peste mari si tari faima muzicii si fala numelui de roman.

La glorioasa falanga a muzicienilor romani-universali, intre care nu se poate sa nu amintim pe George Enescu, Ionel Perlea si Sergiu Celibidache, Dinu Lipatti a venit sa adauge un popas din cele mai extraordinare. Daca tinem seama de varsta sa tanara, nu se poate sa nu recunoastem, ca drumul lui Lipatti spre glorie s'a produs cu o iuteala pe care numai geniul o poate da. Nascut la Bucuresti in 1917, el studiaza pianul, din prima copilarie, cu Florica Muzicescu (nu numai o remarcabila muziciana, ci o congeniala talmacitoare a "Scrisorilor catre un tanar poet" ale lui Rainer Maria Rilke, aparute inainte de 1940 la "Pavel Suru") careia ii recunoaste, cu o splendida francheta, rolul covarsitor ce l-a jucat in formatia lui de creator si interpret. Dela aceasta epoca, dateaza cele dintaiu succese - pe plan national -, materializate printr'o serie de concerte date in sala "Dalles" si la Ateneu. Pana in 1937, cand pleaca la Paris, unde studiaza la Scoala Normala de Muzica, Dinu Lipatti reuseste sa se impuna la Bucuresti - si se impune cu brio, inaintea unui public cultivat, care stia sa asculte, sa cantareasca si sa judece. Marele public de melomani, mandria vietii muzicale romanesti,

l-au consacrat pe Lipatti, putin timp dupa ce o anumita critica il primise cu laudele unei sincere neincrederi. Cand a parasit Romania, cenutul nu era prea in urma.

La Paris, unde deveni unul dintre elevii cei mai iubiti ai Nadiei Boulanger, se impuse cu o iuteala remarcabila. Baiatul taner era un mester desavarsit, stapan pe pianul sau ca foarte putini, in interpretarea caruia Chopin, Liszt, Beethoven, Mozart si De Falla deveneau o pasta de sunete cu totul necunoscuta.

L-am reintalnit la Berna in 1946. Trupul sau putintel, era minat de o crancena boala, cu care a luptat inca cinci ani in sir, dar pe care nu se mai putea sa o invinga. Avusese de infruntat zile de lipsa, pana se impusese si in Elvetia, in tara aceasta super-cultivata, in care muzica e o realitate vie. In clipa insa, in care aratase masura geniului sau, Elvetia intreaga l-a primit ca pe un birui tor. Lipatti era o notiune in toata Elvetia, concertele sale erau sarbatori fara pereche, in care ponderatul popor se manifesta cu un elan, cu o spontaneitate, necunoscute. L-am auzit, in randuri repetate, la Berna, Geneva, Zürich, Lucerna si Lausanne, si nu pot nici azi, cand anii implacabili au trecut, sa imi opresc emotia, gandindu-ma la interpretarea pe care o dadea "Polonezei". Sali arhipline opreau rasuflarea. Lumea statea in varful degetelor, ca sa vada mainile lui Lipatti, cum goneau dumnezeeste peste clape. Odata, intr'o blanda noapte de inceput de toamna, cu frunze multe de plateni jucand un dans straniu pe malul Lacului celor patru Cantoane, Lipatti a cantat atat de desavarsit, incat am vazut sute de oameni plangand. Sobrii, retinutii, inchisii elvetieni, cutremurati de geniul baiatului dela Bucuresti, nu se mai puteau stapani, plangand ca niste fete de pension. Dupa concert, Lipatti era insa descompus. Cu muzica, daduse dintr'ansul carnea, sangele, viata. Era transpirat ca dupa o cursa fara sfarsit, si isi usca mainile cu nenumarate batiste. Pe fruntea lui, sudoare in lumina becurilor puternice, batea in galbui, asemeni unui nimb. Mi s'a spus, ca in felul acesta l-au consumat toate concertele ultimilor ani de viata, si in Franta, Germania, Belgia, Olanda, Anglia - pretutindeni unde il purta vocatia, pretutindeni unde purta renumele bietei sale Tari. Dar martirul acesta genial, a lasat contemporaneitatii amintirea unei treceri din cele care nu se inregistreaza de doua ori, iar postumei sale glorii universale, discurile pe care inregistrase divina sa muzica. Astfel, Dinu Lipatti ramane, in doua chipuri distincte.

A murit pribeag, departe de Tara sa. Inmormantat la Geneva, el odihneste insa intre oameni care l-au inteles si l-au admirat. Acolo, in cetatea lui Jean Jacques, el se desavarsise, si acolo a fost sa se stinga aceasta unica flacara, a carei valvataie va marturisi intotdeauna pentru eternitatea muzicii romanesti in lume.

MIRA SIMIAN

C R O N I C A   S O C I A L Ă

COMUNISM SI BOLSEVISM. Conferintă-colocviu ținută la Radio-Club do Brăsil în Ianuarie 1951 de Lt.-Colonel ED. RESSEL.

Inainte de a intra in fondul acestei conferinte, tin sa atrag atentia ascultatorilor asupra faptului ca li s'ar parea poate, in primul moment, ca le vorbeste un adept al comunismului, insa ca, in cursul acestui colocviu, se vor convinge de contrariu.

Gasesc ca se comite o mare greseala prin atacul general pornit contra comunismului; cred ca principiul este gresit stabilit si voi expune parerea mea, justificand-o.

Comunismul, ca si socialismul si ca atatea alte doctrine, este produsul judecatii unor oameni cari incerca sa indrepte omenirea spre o forma sociala cat mai perfecta. Insa, cum oamenii nu sunt perfecti, nici teoriile si judecatile lor nu pot atinge perfectia.

Cu timpul, potrivit evoluarii civilizatiei, a conditiunilor de viata si a insasi spiritului marilor ganditori, vor apare, cu siguranta, noui teorii, noui prevederi de forme sociale, unele mai apropiate si altele mai departate de posibilitatile reale de viata in comun.

Nu am intentia sa judec comunismul, calificandu-l de doctrina nociva, gresita sau buna. Ma refer numai la aplicarea acestei doctrine.

Sunt sigur ca Engels si Marx s'ar fasuci in morminte daca ar putea vedea ceeace se face in numele doctrinei lor.

Democratia este o notiune pe care lumea intreaga pretinde ca o intelege si o aplica; totusi, fiecare o defineste si o interpreteaza diferit. In numele Democratiei se comit atatea orori in lume, incat notiunea de "democratie" este din ce in ce mai compromisa, mai dispretuita, ajungandu-se chiar sa fie considerata ca pura d e m a g o g i e .

Tratamentul aplicat comunismului e identic. Se abuzeaza de ideile expuse de Engels si de Marx, idei cari isi au originele in doctrina marelui filosof Platon si in insasi Religia Crestina si acei cari pretind ca sunt comunisti si ajung sa conduca popoare, le falsifica intr'atat, incat devin cei mai aprigi si salbateci inamici ai Religiei Crestine si a celor cari indrasnesc sa gandeasca potrivit convingerilor lor si cari nu vor sa supue felul lor de a gandi, directivelor conducatorilor tiranici ai acelor regiuni.

Ganditorii cari se afla in raza de influenta directa a conducatorilor cari se pretind comunisti, sunt primii cari au de suferit. Nu ma refer la ganditorii opusi conducatorilor. Soarta acestora este pecetluita. Ma refer la acei cari isi subordoneaza gandurile intereselor si serviciului conducatorilor, incercand sa-i urmeze si sa le sustie teoriile.

Exista nenumarate exemple de teorii de conducatorii rosii, teorii lansate de favoriti momentani ai regimului, si cari sunt imediat insusite de ganditorii insarcinati sa difuzeze teoriile marilor conducatori. Fiecare din ei foloseste toate mijloacele imaginabile pentru a demonstra veracitatea si corectitudinea acestor teorii.

Atitudinea marilor conducatori, insa, se modifica si favoritul de eri, marele doctrinar, astazi e parasit si respins, isi face auto-critica, se acuza in public - pe sine insusi - de deviationism si dispare depe scenariul politic.

Toate acestea se petrec intr'o clipa si pe cand vestea nu soseste inca in toate punctele indepartate in cari se manifesta "influenta" sovietica, ganditorii si "imprastietorii" ideilor conducatorilor, continua sa sustie si sa raspandeasca teorii de fapt condamnate in acel moment. Stirea caderii vechiului si urcarii noului favorit teoretician si a schimbarii orientarii doctrinare, soseste mai intai organelor de politie si de critica. Acestea profita de ocazie pentru a dovedi fidelitatea cu care servesc regimul, facand aspre critici ganditorilorlocali, pentru a fi sustinut azi inca, ideI considerate de eri nocive, la centru.

In acest moment se naste un val de auto-critici si de pourari, perfect intruchipate de un arbore care si-ar imprastia ramurile si frunzele.

Veritabilii si sincerii luptatori ai cauzei comuniste, sunt de fapt considerati, de catre conducatorii sovietici, ca inamicii cei mai periculosi. Initial, ei sunt intrebuintati ca elemente de avangarda si arma de propaganda si sunt eliminati numai dupace dominatia sovietica a regiunii respective este infaptuita.

Primii eliminati sunt adevaratii democrati, ramanand pentru ceva mai tarziu, lichidarea comunistilor sinceri.

Istoria recenta ne da numeroase exemple vii si demonstrative:

In Romania, avocatul Lucretiu Pătrăscanu, a fost urmarit si inchis in diferite randuri, inainte de 1944, din cauza ideilor pe cari le propaga si cari-i formau crezul. Imediat ce comunistii au pus mana pe putere, el a fost numit Ministru de Justitie si in aceasta calitate a elaborat si a pus in practica noul cod de legi al Republicii Populare Romane. Unde sa afla Lucretiu Pătrăscanu? Familia lui este exilata in Siberia si el a inebunit in inchisoare, asteptand sa fie judecat pentru crime de inalta tradare si "TITISM". Trebue observat ca

in momentul arestarii lui Pătrăscanu, "titismul" nu fusese descoperit inca si ca pe atunci "Maresalul" Tito era considerat inca drept un sincer amic al Moscovei. (Titism este notiunea prin care se exprima simpatia politica a unei persoane, pentru regimul Tito. Este un termen nou inventat si neintrodus inca in niciun dictionar.)

Alte exemple: date de membrii b u l g a r , u n g u r si p o l o n e z din Comitetul pentru Europa Libera.

Aceste exemple demonstreaza clar ca principalul inamic al comunismului este insasi Uniunea Sovietica si ca in aceasta tara nu mai exista adevarati comunisti - au fost lichidati; si rarii cari au reusit sa scape, stau ascunsi si nu se manifesta.

Se spune ca la semnarea pactului germano-sovietic, putin inainte de izbucnirea celui de al doilea razboi mondial, Molotov, avand impresia ca Ribbentrop - Ministrul de Externe al lui Hitler - era preocupat, l'a intrebat ce il supara. Ribbentrop a raspuns: "Sunt foarte multumit, acum, cu situatia externa. Ceeace ma nelinisteste este problema interna. Pe cand eu am 3 milioane de comunisti in Germania, in tara dumitale nu exista nici unul!" Si Ribbentrop avea dreptate.

Acel care considera Uniunea Sovietica un Stat comunist, greseste radical. Guvernul Uniunii Sovietice constitue o forma dictatoriala, ceeace este absolut contrar comunismului. Forma sociala care guverneaza Uniunea Sovietica nu e comunista, e bolsevismul.

Comunismul este numai arma de care se folosesc bolsevicii ca scut si adeptii comunismului formeaza inconstienti, trupele coloanei a cincea, care deschide drum bolsevismului.

Marea masa a comunistilor este compusa, in majoritatea ei, de elemente de buna credinta, de toate categoriile, din punct de vedere intelectual. In cazul unei complete victorii a bolsevismului, acesti adevarati comunisti vor constitui o legiune de victime a inconstientii lor.

In afara de aceasta majoritate, mai exista inca agentii bolsevici (sovietici), de toate categoriile, incepand cu teoreticienii superiori si terminand cu cei mai simpli agitatori. Acestia servesc regimul sovietic, indiferent de nationalitatea careia ii apartin. De observat ca, daca sunt cetateni rusi, sau a unui stat "satelit", multi dintre ei "aleg libertatea". Asemenea cazuri sunt mult mai frecvente de cat se crede.

Categoria a 3-a o formeaza oportunistii. Acestia constitue categoria cea mai josnica a umanitatii. Exploateaza ideile pentru interese personale si sunt in stare sa comita actele cele mai murdare si sa tradeze pe oricine pentru a ajunge in situatii privilegiate si a reusi sa se mentie. De fapt, mentalitatea lor e la fel ca a tuturor oportunistilor cari reusesc sa se infiltreze in orice partid politic, constituind principalul element de discreditare, descompunere si coruptie al acestora.

Voi rezuma, in cateva cuvinte, aceeace poate fi spus despre diferenta fundamentala existand intre comunism si bolsevism: primul constitue o doctrina pe care pana in zilele noastre, nici o natiune nu a reusit sa o aplice; al doilea este numele celei mai tiranice si despotice forme de guvern cunoscuta pana azi.

Odata rezolvata aceasta problema, trebue sa ne indreptam atentia, nu asupra comunismului, ci asupra bolsevismului dictatorial, care constitue o amenintare mortala pentru lumea intreaga, pentru natiuni, pentru familie, pentru individ si pentru libertatea individuala.

Este inutil sa expun aici tot raul pe care bolsevismul il face omenirii. E deajuns sa se inlocuiasca expresia "comunism" prin "bolsevism" in tot ce s'a scris si se scrie inca asupra acestui subiect.

Daca insist asupra acestui punct de vedere este pentruca mi se pare logic sa se faca o diferenta intre chaufeur-ul unei masini si cauciucurile acesteia; intre vizitiu si caii pe cari-i mana; intre Guvernul unui popor, dominat de Uniunea Sovietica si poporul insasi; intre potentatii dela Moscova si majoritatea componentilor partidelor comuniste din lume.

Ideile politico-sociale intotdeauna si-au croit drum, in toate tarile, prin sacrificii si evolutie sociala. Erau insa idei nascute in spiritul fiilor acelei tari, sau liber adoptate de acestia si nici de cum doctrine importate si injectate de catre o putere straina, care nu poate fi decat interesata, cel putin.

Daca partidele comuniste din toate tarile ar fi independente si nu ar urma orbeste directivele - direct sau indirect - primite dela Moscova, chiar daca ar fi conduse cu o disciplina de fer, nu ar mai constitui, in realitate, un pericol atat de mare pentru natiuni.

Pentruca un regim intr'adevar comunist sa poate avea sorti de izbanda, ar trebui ca:

1. viitorii conducatori (leaderii) sa fie indrumati si convinsi sa utilizeze mijloace de guvernare democratice;

2. viitorii conducatori sa fie sinceri adepti ai doctrinei lor si nu oportunisti insetati de putere.

Totusi, nici asa, aplicarea doctrinei comuniste nu e posibila. Poate, printr'o inselare a opiniei publice a majoritatii, comunistii ar reusi sa pue mana pe putere. In acest moment, incepand sa-si pue principiile in aplicare, vor pierde imediat simpatia acestei majoritati, fiindca principiile lor sunt contrarii instinctelor omenesti cari stau la baza progresului mondial.

Baza progresului este constituita prin dorinta fiecaruia de a-si imbunatati situatia lui insasi si a urmasilor sai. E un instinct care exista, nu numai la fiecare fiinta omeneasca, dar chiar si la cei mai umili reprezentanti ai regnului animal: instinctul matern. Este instinctul care impinge cel mai sigur spre progresul individual, si familiar, avand ca rezultat progresul general in conditiunile de viata sociala. Este un progres lent, dar sigur. Si nu este prea lent. El intrebuinteaza exact timpul necesar fiintelor omenesti pentru a se adapta, incetul cu incetul, fara sa-si dea seama macar, la noui si mai bune conditii de viata.

Comunistii, chiar daca sunt sinceri si nu executa dispozitiile Moscovei, sunt foarte grabiti sa-si pue in aplicare doctrina, fara a permite omenirii sa evolueze in spatiul de timp necesar si risca sa aplice principii cari, fiind exagerate, ajung utopice.

Progresele sociale, in general, se realizeaza potrivit evolutiei naturale a necesitatilor vietii: altfel, incercandu-se fortarea lor, devin nocive intereselor umanitatii, prin inoportunitatea aplicarii lor si ingreuind insasi evolutia sociala in tendinta ei civilizatoare.

Suntem insa, foarte departe de asemenea realizari.

Lumea sa afla impartita in doua tabere, ca doi adversari, dintre cari unul lupta cu toate mijloacele de cari dispune, pe cand celalalt se margineste sa le intrebuinteze pe cele considerate democratice.

Sa incercam sa ne inchipuim, spre exemplu, ce i s'ar intampla unui agent secret sovietic, trimis in Statele Unite, daca ar fi prins si ce ar pati, in aceiasi situatie un agent american in Uniunea Sovietica. Consider inutil orice comentariu.

Obiectul principal, insa, al colocviului de azi nu este stabilirea diferentii dintre comunism si bolsevism, ci de a se descrie situatia si starea de spirit din tarile aflate dincolo de perdeaua de fer.

In Occident se vorbeste despre primul, al doilea si al treilea razboi mondial. Popoarele din spatele perdelii de fer nu considera insa razboiul ca terminat. Ele socotesc ca razboiul a fost deslantuit in 1914 si ca nu s'a terminat inca. Intre 1920 si 1940 este o perioada considerata drept un fel de armistitiu: 20 de ani constituind perioada minima necesara pentru a permite refacerea, regruparea fortelor si completarea inarmarilor. Dupa 1945, nu au considerat razboiul incheiat, caci, din nefericire, starea de razboi continua sa fie simtita gratie arestarilor, deportarilor, luptelor si persecutiilor sangeroase, cari nu mai contenesc.

Vazand astfel lucrurile, e normal ca natiunile asa numite "satelite" ale Moscovei, sa nu doreasca un nou razboi. Ele doresc insa cu inflacarare grabirea acelui eveniment pe care-l considera ca epilogul razboiului mondial inceput in 1914, ca actul final al acestei enorme tragedii care de atat amar de ani sangereaza si chinue omenirea, fara sa lase sa se intrevada speranta unei paci fericite si durabile. Ele doresc ca acest act final sa fie semnalul

desteptarii dintr'un vis urat care a adus distrugerea si mizeria in atatea case, pe vremuri atat de fericite.

Aceste popoare prefera sa stie ca vor avea de plans inca mii de morti, ca se vor prapadi parinti, fii, frati si prieteni, dar ca in viitor, dupa acest act final, acei cari vor supravietui si generatiile urmatoare, vor putea trai, din nou, intr'o lume libera si fericita, ca vor fi inca odata liberi sa munceasca si sa se gandeasca asa cum vor.

Se insala acei cari socotesc ca numarul "rezistentilor", in tarile din spatele perdelii de fer, atinge cateva sute de mii. Numarul lor se calculeaza in milioane si atinge, fara exagerare, 99% din numarul populatiei acelor tari.

In ziua in care aceste tari vor fi liberate si daca atunci va mai exista comunism pe lume, sfatuesc pe acei cari doresc sa traiasca departe de aceasta ideologie si de adeptii ei, sa se refugieze in aceste tari, caci acolo cuvintele de "comunism si bolsevism" au ajuns sa inspire oroare in asa hal, incat pronuntarea lor va provoca ura si blesteme.x)

C R O N I C Ă   M Ă R U N T Ă

IN MEMORIAM:

DRAGOȘ PROTOPOPESCU.

Doua motive au decis pe comunisti sa impinga pe profesorul Dragoș Protopopescu sa-si aseze capul sub un lift - o ingrozitoare si nemaiauzita sinucidere, care cutremura pe toti cei ce mai au in suflet o farama de omenie si bun simt. In primul rand, Dragoș Protopopescu a fost - ca tinuta spirituala si formatie intelectuala - un domn, un gentleman, un monsieur, un señor - intocmai opusul unui zaroni sau gheorghiu dej. In al doilea rand, el a studiat limba si literatura engleza, despre care azi in limbaj progresist se spune, ca e limba Wallstreet-ului. Un domn, cu gambeta, ghetre albe, manusi glacé, cum ii placea lui Dragoș Protopopescu sa se poarte, desigur ca deranja pe un chivu stoica, obicinuit sa-si aranjeze obielele in consiliul de ministri ... Traducatorul lui Shakespeare, Elliot, Shelley si al altor "agenti ai Intelligence Service-ului", cum se spune in termeni moscoviti, nu putea sa mai existe intr'o lume, in care articolele de prima pagina din presa din Bucuresti, sunt iscalite de Rodica Bortoi, Borâlă, Doncea, si alti lacheti ai "vremilor noi". Un poet si un domn ca Dragoș Protopopescu, trebuia sa dispara in tara in care ideologii se numesc Vittner, Roller si Popper.

Si astfel, intr'o zi, Dragoș Protopopescu s'a decis sa se imparta in bucati, plecand ca sa nu mai vina. Ni se spune, ca in ultimele luni ale bietei si splendidei sale vieti, dormea prin ganguri si poduri, carand neintrerupt in spinare un sac continand traducerile sale din Shakespeare, de care progresistii afirma in strainatate, ca nu a fost tradus in Romania pana in 1951 ... Si poate ca intr'o dimineata, vazandu-se murdar, neras, sdrentos, si-a spus ca nu ii mai ramane altceva de facut decat sa moara. S'ar putea sa fi fost asa ...

Si-a asezat capul sub un ascensor care cobora - un teribil tur de forta, un urlet, un semnal de alarma. Creerii s'au imprastiat pe zid. Totul se terminase.

Dar nu: in bibliotecile nepustiite (cate or fi care?) raman: "Tigrii", "Iarmarocul Metehnelor", "Fortul 13" - si congenialele traduceri din opera marelui Will, cu care cultura noastra se va mandri oriunde, totdeauna.

---

x) Conferinta tinuta la microfon, este deseori intrerupta prin intrebari la cari conferentiarul raspunde. Intrebarile sunt puse de speaker-ul postului de radio, fie conform indicatiilor Directiei postului, fie satisfacand intrebarile facute telefonic, in timpul emisiei, de publicul care urmareste conferinta. Forma actuala in care este redata conferinta cuprinde atat conferinta propriu zisa, cat si raspunsurile date. (Nota aut.)

SCARLAT STRUTEANU.

Bunul amic al lui Dragoș Protopopescu, profesorul Scarlat Struteanu nu mai este printre ai lui, A intrat si el in sumbrul convoiu al celor ce trebuie sa dispara pentru motivul ca-si iubesc tara. Dascalul de limba romana si universitarul de elita, si-a lasat condeiul din mana tremuranda si rece, ca sa si-o aseze traditional pe piept.

Dotat cu o bogata cultura clasica literara a fost ani de-arandul critic la revistele "Flacăra", "Mișcarea literară", "Ritmul vremii", "Universul literar" etc., unde a așternut pe hartie probleme judicioase si apreciate de public.

Nu trecem peste prea interesantul studiu "Încercare critică asupra comicului dramatic la Caragiale", care i-a adus o reputatie de adanca intelegere a marelui dramaturg roman.

Ca ruda, dupa sotie, cu uitatul de toti Ioan Slavici, nuvelistul si povestitorul de seama al Ardealului, a adus in toate studiile biografice asupra acestuia, mereu nou material spre a ajuta astfel si istoriei literare.

Ni se duc oamenii de elita intelectuala, ni se duc artistii si creatorii, ni se pierd valorile neamului.

Incet, intra in neant tot ceiace pulseaza pentru viitorul tarii si suntem datori sa ni-i pastram in sufletul nostru pe toti acesti martiri, cari, mai curand sau mai tarziu, ne vor sfatui de dincolo de neguri, cum sa randuim cele ce le-au lasat ei fara sfarsit.

MARCU BEZA.

Unul dintre literatii cei mai de frunte iesiti din sanul fratilor macedoromani si care a scris pagini de rara frumusete in limba literara si in dialect este fara indoiala: Marcu Beza.

S'a nascut in Clisura, in 1885, si a studiat in Bitolia, Constantinopol si Bucuresti.

S'a distins inca de pe bancile universitare, atragand atentia lui Titu Maiorescu prin lucrarea sa remarcabila: "Raportul dintre filosofie și poezie". Curand colaboreaza la "Convorbiri Literare".

A fost consul general al Romaniei la Londra, conferentiar si docent la universitatile Londra si Oxford. Pentru via sa activitate carturareasca a fost ales membru corespondent al Academiei Romane.

Stapanirea de astazi l-a rechemat in tara pentru "noi ordine" pe acest sol al culturii de schimb anglo-romana si functionarul s'a supus fara sa banuiasca intentiile dusmanilor.

Ca atatia altii a cazut victima regimului care extermina inteligentele si talentele, de care ei n'au nevoie.

Incepe sa publice din 1903: "Dela noi"; pe urma "Pe Drumuri";"Din viata Aromânilor"(1914); "Les Macédo-roumains"; "Voyageurs anglais sur les Valaques"(1918); "Papers on the Roumanian people and literature", prefatata de M. Gaster (1920);"O viată", roman(1921); "Zidra;Gardani; The Dead Pool", Roumanian stories, translated by Lucy Byng(1921);"Romancieri englezi contemporani"(Cugetul Românesc, III, 1924);"Din Anglia"; Insemnarile unui literat; Romantismul englez.

Cerceteaza in deaproape manastirile din Levant unde gaseste mult material istoric asupra cartilor aflate in biblioteci uitate si care intereseaza cultura noastra.

Academia Romana a tiparit pretioasele comunicari in "Analele"sale, dar astazi "academicienii" le iau acasa nu spre consultare,ci spre a face focul cu ele. Cu anul 1939, incepe publicarea unor studii in limba engleza cu privire la istorie, arta si folclor romanesc.

Desigur ca intreaga lui opera este un corp delict pentru ucigasii cari nu l-au crutat. Cu Marcu Beza dispare un mare om de cultura, un distins literat si un suflet cald romanesc.

x
x x

Cu numarul 2 revista romaneasca de literatura si cultura "LUCEAFĂRUL" a incetat sa mai apara. Reusise sa fie strans un manunchiu de scriitori pribegi, si grupul urma sa se marcasca cu alte elemente ras letite sau venite ulterior din Tara. Stradania d-lui Mircea Eliade de a prezenta vieata literara si culturala peste hotare intr'un mod cat mai occidental prinsese rod. Revista era pretuita si iubita de toti Romanii. Materialul era din ce in ce mai expresiv si interesant.